Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 25ης Μαΐου 2023[1]

Υποθέσεις C-750/21 P και C-256/22 P

Pilatus Bank plc
κατά

Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ)

«Οικονομική και νομισματική πολιτική – Ενιαίος εποπτικός μηχανισμός – Κανονισμός (ΕΕ) 1024/2013 – Ειδικά εποπτικά καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στην ΕΚΤ – Απόφαση ανάκλησης της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος – Απαγγελία κατηγοριών κατά του βασικού μετόχου σε τρίτη χώρα – Κριτήριο που αφορά τη φήμη – Αντίληψη της αγοράς σχετικά με τη φήμη – Κανονισμός 2271/96 – Αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας από δικηγόρο – Καταλογισμός προπαρασκευαστικών πράξεων εθνικών αρχών στην ΕΚΤ – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Άρθρα 41 και 47 του Χάρτη»

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή . . . 3

II. Το νομικό πλαίσιο . . . 4

A. Ο κανονισμός (ΕΕ) 1024/2013 . . . 4

B. Ο κανονισμός (ΕΕ) 575/2013 . . . 9

Γ. Ο κανονισμός (ΕΕ) 468/2014 . . . 10

Δ. Η οδηγία 2013/36/ΕΕ . . . 10

Ε. Κοινές κατευθυντήριες γραμμές των ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών για τις τράπεζες, τους ασφαλιστές και τις συναλλαγές επί κινητών αξιών (ΕΑΤ, ΕΑΑΑΕΣ και ΕΑΚΑΑ) σχετικά με την προληπτική αξιολόγηση της απόκτησης και της αύξησης ειδικών συμμετοχών σε οντότητες του χρηματοοικονομικού τομέα . . . 13

III. Το ιστορικό της διαφοράς . . . 14

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

A. Τα πραγματικά περιστατικά 14

B. Η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη (υπόθεση C-750/21 P) 16

Γ. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (υπόθεση C-256/22 P) 17

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων 19

V. Εκτίμηση 20

A. Αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας 20

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις 20

2. Καταλογισμός προσβολών των δικαιωμάτων άμυνας και αποτελεσματική δικαστική προστασία στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας 22

α) Αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου 22

β) Καταλογισμός προπαρασκευαστικών εθνικών πράξεων στην ΕΚΤ 23

γ) Πλάνη περί το δίκαιο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και αποτελεσματική νομική υπεράσπιση από τον δικηγόρο της τράπεζας 24

3. Ενδιάμεσο αποτέλεσμα 27

α) Υπόθεση C-256/22 P 27

β) Υπόθεση C-750/21 P 27

B. Η έκταση των εποπτικών εξουσιών της ΕΚΤ 28

1. Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P: παράβαση του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013 28

2. Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P: εσφαλμένη ερμηνεία της έννοιας της φήμης κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36 32

α) Οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας 32

β) Απόρριψη από το Γενικό Δικαστήριο 34

γ) Η έννοια της φήμης στο άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36 35

δ) Διαδικαστικές και αποδεικτικές απαιτήσεις για την απόδειξη της έλλειψης καλής φήμης και του εντεύθεν κινδύνου 37

ε) Η σημασία του κανονισμού 2271/96 39

3. Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P: πλάνη περί το δίκαιο του Γενικού Δικαστηρίου, ιδίως ο δυσανάλογος χαρακτήρας της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας 40

4. Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-750/21 P: λοιπές αιτιάσεις 41

5. Ενδιάμεσο αποτέλεσμα και δικαστικά έξοδα 43

α) Υπόθεση C-750/21 P 43

β) Υπόθεση C-256/22 P 43

VI. Πρόταση 44

A. Υπόθεση C-750/21 P 44

B. Υπόθεση C-256/22 P 44

I. Εισαγωγή

1. Οι δύο υπό κρίση υποθέσεις, μολονότι δεν συνδέονται τυπικά μεταξύ τους, αφορούν τους ίδιους διαδίκους και την ίδια διοικητική διαδικασία. Η εν λόγω διαδικασία κατέληξε στην ανάκληση της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος (στο εξής: άδεια λειτουργίας) της αναιρεσείουσας Pilatus Bank plc από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

2. Επιπλέον, οι υποθέσεις αυτές εγείρουν τα ίδια ζητήματα αρχής. Αφενός, πρέπει να διευκρινιστεί αν η ΕΚΤ, στο πλαίσιο των γενικότερων εποπτικών εξουσιών και εξουσιών λήψης αποφάσεων που διαθέτει, πρέπει να καταστεί υπόλογη για τη μη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας του πιστωτικού ιδρύματος, και συγκεκριμένα αν πρέπει να της καταλογιστούν σοβαρές διαδικαστικές παρατυπίες που διαπράχθηκαν στο εθνικό σκέλος της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας. Αφετέρου, στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εξεταστεί αν πιστωτικό ίδρυμα το οποίο τίθεται υπό καθεστώς ειδικής εποπτείας και/ή διαχείρισης από την αρμόδια εθνική αρχή μπορεί να ασκεί τα εν λόγω δικαιώματα άμυνας και το δικαίωμά του στην άσκηση προσφυγής σε σχέση με την (επαπειλούμενη) ανάκληση της εν λόγω άδειας λειτουργίας μέσω του εντεταλμένου από το διοικητικό του συμβούλιο δικηγόρου.

3. Επιπλέον, αμφότερες οι υποθέσεις αφορούν γενικότερα την έκταση των εποπτικών εξουσιών της ΕΚΤ βάσει των κανόνων για τον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό [2]. Συναφώς, πρέπει να εξεταστεί αν και σε ποιον βαθμό οι προπαρασκευαστικές πράξεις που εκδίδονται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές καταλογίζονται στην ΕΚΤ, αν η ΕΚΤ οφείλει να ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων αυτών και αν αυτές προσβάλλονται ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης από κοινού με την απόφαση της ΕΚΤ η οποία περατώνει τη διαδικασία.

4. Στην υπόθεση C-256/22 P, τίθεται το επιπλέον ζήτημα αρχής υπό ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατή η ανάκληση της άδειας έναρξης δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος επειδή ο βασικός μέτοχος του πιστωτικού ιδρύματος δεν πληροί –ή έπαυσε να πληροί– το κριτήριο της «φήμης». Η ερμηνεία του εν λόγω αόριστου κριτηρίου εκτίμησης αποτελεί για πρώτη φορά αντικείμενο εξέτασης στη νομολογία του Δικαστηρίου.

[2] Άρθρο 2, σημείο 9, του κανονισμού (ΕΕ) 1024/2013 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 2013, για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΕ 2013, L 287, σ. 63).

II. Το νομικό πλαίσιο

Α. Ο κανονισμός (ΕΕ) 1024/2013

5. Στις αιτιολογικές σκέψεις 16, 20 και 21 του κανονισμού 1024/2013 εκτίθενται τα εξής:

«(16) Η ασφάλεια και η ευρωστία των μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων έχει ουσιώδη σημασία για τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος. Ωστόσο, οι πρόσφατες εμπειρίες δείχνουν ότι και από τα μικρότερα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να προέλθουν απειλές για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα. Ως εκ τούτου, η ΕΚΤ θα πρέπει να είναι σε θέση να ασκεί εποπτεία επί όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας σε συμμετέχοντα κράτη μέλη, καθώς και στα υποκαταστήματα που είναι εγκατεστημένα εκεί.

[…]

(20) Η χορήγηση άδειας λειτουργίας για την ανάληψη δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος αποτελεί βασική προληπτική τεχνική που διασφαλίζει ότι μόνο παράγοντες που έχουν υγιείς οικονομικές βάσεις, οργάνωση ικανή να αντιμετωπίσει τους ειδικούς κινδύνους που είναι σύμφυτοι με την αποδοχή καταθέσεων και τη χορήγηση πιστώσεων, καθώς και κατάλληλα διευθυντικά στελέχη θα ασκούν αυτές τις δραστηριότητες. Επομένως, η ΕΚΤ πρέπει να έχει το καθήκον να χορηγεί άδεια λειτουργίας σε πιστωτικά ιδρύματα που θέλουν να εγκατασταθούν σε συμμετέχον κράτος μέλος και να είναι αρμόδια για την ανάκληση των αδειών λειτουργίας, υπό την προϋπόθεση ειδικών ρυθμίσεων που θα αντανακλούν το ρόλο των εθνικών αρχών.

(21) Παράλληλα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην ενωσιακή νομοθεσία για την αδειοδότηση των πιστωτικών ιδρυμάτων και τις περιπτώσεις ανάκλησης των εν λόγω αδειών, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν σήμερα περαιτέρω προϋποθέσεις για την αδειοδότηση και τις περιπτώσεις ανάκλησης αδειών. Ως εκ τούτου, η ΕΚΤ πρέπει να ασκεί το καθήκον της σχετικά με τη χορήγηση άδειας σε πιστωτικά ιδρύματα και την ανάκληση της άδειας σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με την εθνική νομοθεσία, κατόπιν προτάσεως από την οικεία εθνική αρμόδια αρχή, η οποία αξιολογεί τη συμμόρφωση με τις σχετικές προϋποθέσεις της εθνικής νομοθεσίας.»

6. Το άρθρο 1 του κανονισμού 1024/2013, με τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«Με τον παρόντα κανονισμό ανατίθενται στην ΕΚΤ ειδικά καθήκοντα σχετικά με τις πολιτικές προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, με σκοπό να συμβάλει στην ασφάλεια και την ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και στη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος στην ΕΕ και σε κάθε κράτος μέλος, διαφυλασσομένης πλήρως της ενότητας και της ακεραιότητας της εσωτερικής αγοράς με γνώμονα την ίση μεταχείριση των πιστωτικών ιδρυμάτων προς αποτροπή της καταχρηστικής επιλογής του ευνοϊκότερου καθεστώτος εποπτείας.

Ιδρύματα αναφερόμενα στο άρθρο 2 παράγραφος 5 της οδηγίας 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και

επιχειρήσεων επενδύσεων [3] εξαιρούνται από τα εποπτικά καθήκοντα που ανατίθενται στην ΕΚΤ σύμφωνα με το άρθρο 4 του παρόντος κανονισμού. Η έκταση των εποπτικών καθηκόντων της ΕΚΤ περιορίζεται στην προληπτική ρύθμιση των πιστωτικών ιδρυμάτων δυνάμει του παρόντος κανονισμού. Ο παρών κανονισμός δεν εκχωρεί στην ΕΚΤ άλλα εποπτικά καθήκοντα, όπως καθήκοντα προληπτικής εποπτείας των κεντρικών αντισυμβαλλόμενων.

Κατά την άσκηση των καθηκόντων της στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού, και με επιφύλαξη του στόχου για κατοχύρωση της ασφάλειας και ευρωστίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η ΕΚΤ λαμβάνει πλήρως υπόψη τις διαφορές στον τύπο, στα επιχειρησιακά μοντέλα και στο μέγεθος των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Καμία πράξη, πρόταση ή πολιτική της ΕΚΤ δεν εισάγει, άμεσα ή έμμεσα, διακρίσεις κατά κράτους μέλους ή ομάδας κρατών μελών ως τόπου παροχής τραπεζικών ή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε οποιοδήποτε νόμισμα.

Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων και των συναφών εξουσιών που έχουν οι αρμόδιες αρχές από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη να ασκούν εποπτικά καθήκοντα, τα οποία δεν ανατίθενται στην ΕΚΤ από τον παρόντα κανονισμό.

Εξάλλου, ο παρών κανονισμός δεν θίγει τις ευθύνες και τις σχετικές εξουσίες των εθνικών ή των εντεταλμένων αρχών των συμμετεχόντων κρατών μελών για τη χρήση μακροπροληπτικών εργαλείων, τα οποία δεν προβλέπονται στις σχετικές νομοθετικές πράξεις της Ένωσης.»

7. Το άρθρο 2, σημεία 2, 3 και 9, του κανονισμού 1024/2013 περιλαμβάνει τους ακόλουθους ορισμούς:

«2. “εθνική αρμόδια αρχή”: οποιαδήποτε εθνική αρμόδια αρχή που ορίζεται από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων [4] και την οδηγία 2013/36/ΕΕ,

3. “πιστωτικά ιδρύματα”: πιστωτικά ιδρύματα όπως ορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 1, σημείο 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013,

[…]

9. “ενιαίος εποπτικός μηχανισμός (ΕΕΜ)”: ένα ευρωπαϊκό σύστημα χρηματοπιστωτικής εποπτείας που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και εθνικές αρμόδιες αρχές συμμετεχόντων κρατών μελών όπως περιγράφονται στο άρθρο 6 του παρόντος κανονισμού.»

3 ΕΕ 2013, L 176, σ. 338.

4 ΕΕ 2013, L 176, σ. 1.

8. Το άρθρο 4 του κανονισμού 1024/2013 καθορίζει τα καθήκοντα που ανατίθενται στην ΕΚΤ, μεταξύ άλλων, ως εξής:

«1. Στο πλαίσιο του άρθρου 6, η ΕΚΤ, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου, διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα να εκτελεί, για σκοπούς προληπτικής εποπτείας, τα κατωτέρω καθήκοντα όσον αφορά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στα συμμετέχοντα κράτη μέλη:

α) Να χορηγεί άδεια λειτουργίας σε πιστωτικά ιδρύματα και να ανακαλεί την άδεια αυτή υπό την προϋπόθεση των διατάξεων του άρθρου 14,

[…]

3. Για το σκοπό της εκτέλεσης των καθηκόντων που της ανατίθενται με τον παρόντα κανονισμό, με σκοπό τη διασφάλιση υψηλών προτύπων εποπτείας, η ΕΚΤ εφαρμόζει όλη την οικεία νομοθεσία και, αν το σχετικό ενωσιακό δίκαιο αποτελείται από οδηγίες, την εθνική νομοθεσία μεταφοράς των οδηγιών στην εσωτερική έννομη τάξη. Αν η σχετική ενωσιακή νομοθεσία αποτελείται από κανονισμούς και αυτοί οι κανονισμοί παρέχουν ρητώς επιλογές στα κράτη μέλη, η ΕΚΤ πρέπει να εφαρμόζει επίσης και την εθνική νομοθεσία διά της οποίας ασκούνται αυτές οι επιλογές.»

9. Το άρθρο 6 του κανονισμού 1024/2013 προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«1. Η ΕΚΤ εκτελεί τα καθήκοντά της στο πλαίσιο ενιαίου εποπτικού μηχανισμού αποτελουμένου από την ΕΚΤ και τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματική και συνεπή λειτουργία του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού.

[…]

4. Αναφορικά με τα καθήκοντα που ορίζονται στο άρθρο 4, πλην των στοιχείων α) και γ) της παραγράφου 1, η ΕΚΤ έχει τις αρμοδιότητες που παρατίθενται στην παράγραφο 5 του παρόντος άρθρου, ενώ οι αρμόδιες εθνικές αρχές έχουν τις ευθύνες της παραγράφου 6 του παρόντος άρθρου, εντός του πλαισίου που αναφέρεται στην παράγραφο 7 του παρόντος άρθρου και δυνάμει των σχετικών διαδικασιών, όσον αφορά την εποπτεία των ακόλουθων πιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματοδοτικών εταιρειών συμμετοχών [ή] μεικτών χρηματοοικονομικών εταιρειών συμμετοχών, ή υποκαταστημάτων που είναι εγκατεστημένα σε συμμετέχοντα κράτη μέλη και τα οποία ανήκουν σε πιστωτικά ιδρύματα εγκατεστημένα σε μη συμμετέχοντα κράτη μέλη:

– Εκείνα που είναι λιγότερο σημαντικά σε ενοποιημένη βάση, το υψηλότερο επίπεδο ενοποίησης των οποίων είναι στα συμμετέχοντα κράτη μέλη, ή μεμονωμένα στην ειδική περίπτωση των υποκαταστημάτων, τα οποία είναι εγκατεστημένα σε συμμετέχοντα κράτη μέλη, ή των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα σε μη συμμετέχοντα κράτη μέλη. Η σημασία αξιολογείται βάσει των ακόλουθων κριτηρίων:

  i) μέγεθος,

  ii) σημασία για την οικονομία της ΕΕ ή ενός συμμετέχοντος κράτους μέλους,

iii) φάσμα διασυνοριακών δραστηριοτήτων.

Σε ό,τι αφορά το πρώτο εδάφιο ανωτέρω, ένα πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοδοτική εταιρεία συμμετοχών ή μεικτή χρηματοοικονομική εταιρεία συμμετοχών δεν θεωρείται λιγότερο σημαντική, εκτός εάν αυτό δικαιολογείται λόγω ειδικών περιστάσεων που πρέπει να διευκρινιστούν στη μεθοδολογία, εφόσον πληρούται οποιαδήποτε από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

i) η συνολική αξία των στοιχείων του ενεργητικού υπερβαίνει τα 30 δισεκατ. [ευρώ], ή

ii) το ποσοστό του συνόλου των στοιχείων του ενεργητικού ως προς το ΑΕΠ του συμμετέχοντος κράτους μέλους εγκατάστασης, υπερβαίνει το 20 %, εκτός εάν η συνολική αξία των στοιχείων του ενεργητικού δεν υπερβαίνει τα 5 δισεκατ. [ευρώ],

iii) εν συνεχεία κοινοποίησης από την αρμόδια εθνική αρχή, η οποία εκτιμά ότι το πιστωτικό ίδρυμα είναι ιδιαίτερης σημασίας για την εγχώρια οικονομία, η ΕΚΤ λαμβάνει απόφαση επιβεβαιώνοντας τη σημασία του μετά από συνολική αξιολόγηση, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης του ισολογισμού, του πιστωτικού ιδρύματος.

Η ΕΚΤ δύναται επίσης, ιδία πρωτοβουλία, να θεωρεί ένα ίδρυμα ιδιαίτερα σημαντικό όταν διαθέτει θυγατρικές πιστωτικά ιδρύματα σε πλείονα συμμετέχοντα κράτη μέλη και τα διασυνοριακά στοιχεία ενεργητικού και παθητικού του αποτελούν σημαντικό μέρος των συνολικών στοιχείων ενεργητικού και παθητικού του, υπό προϋποθέσεις που καθορίζονται στη μεθοδολογία.

Δεν θεωρούνται λιγότερο σημαντικά εκείνα που έχουν ζητήσει ή έχουν λάβει άμεσα δημόσια χρηματοδοτική στήριξη από το ΕΤΧΣ ή τον ΕΜΣ.

Παρά τις διατάξεις των ανωτέρω εδαφίων, η ΕΚΤ ασκεί τα καθήκοντα που της ανατίθενται με τον παρόντα κανονισμό όσον αφορά τα τρία πιο σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος, εκτός εάν δικαιολογείται από ιδιαίτερες περιστάσεις.

5. Σε ό,τι αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα της παραγράφου 4, και εντός του πλαισίου της παραγράφου 7:

α) Η ΕΚΤ εκδίδει κανονισμούς, κατευθυντήριες γραμμές ή γενικές οδηγίες προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές, σύμφωνα με τις οποίες τα καθήκοντα που ορίζονται στο άρθρο 4, πλην των στοιχείων α) και γ) της παραγράφου 1, ασκούνται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, οι οποίες και λαμβάνουν τις εποπτικές αποφάσεις.

Οι οδηγίες αυτές μπορούν να αφορούν τις ειδικές εξουσίες του άρθρου 16, παράγραφος 2 για ομίλους ή κατηγορίες πιστωτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνοχή των εποπτικών αποτελεσμάτων εντός του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού,

β) Όταν απαιτείται για τη διασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής υψηλών εποπτικών κανόνων, η ΕΚΤ δύναται, ανά πάσα στιγμή, ιδία πρωτοβουλία κατόπιν διαβούλευσης με τις αρμόδιες εθνικές αρχές ή κατόπιν αιτήματος αρμόδιας εθνικής αρχής, να αποφασίσει να ασκεί η ίδια άμεσα τις σχετικές εξουσίες για ένα ή περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα αναφερόμενα στην παράγραφο 4, ακόμα και αν έχει ζητηθεί ή ληφθεί έμμεσα χρηματοδοτική στήριξη από το ΕΤΧΣ ή τον ΕΜΣ,

[…]».

10. Το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1024/2013 ορίζει τα εξής:

«1. Με αποκλειστικό σκοπό την εκπλήρωση των καθηκόντων που της ανατίθενται δυνάμει του άρθρου 4 παράγραφοι 1 και 2 και του άρθρου 5 παράγραφος 2, η ΕΚΤ θεωρείται, κατά περίπτωση, η αρμόδια αρχή ή η εντεταλμένη αρχή στα συμμετέχοντα κράτη μέλη όπως ορίζεται στο σχετικό ενωσιακό δίκαιο.

Για τον ίδιο αποκλειστικό σκοπό, η ΕΚΤ διαθέτει όλες τις εξουσίες και αναλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που ορίζονται στον παρόντα κανονισμό. Διαθέτει επίσης όλες τις εξουσίες και αναλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που έχουν οι αρμόδιες και εντεταλμένες αρχές δυνάμει του οικείου ενωσιακού δικαίου, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στον παρόντα κανονισμό. Ειδικότερα, η ΕΚΤ διαθέτει τις εξουσίες που απαριθμούνται στα Τμήματα 1 και 2 του παρόντος κεφαλαίου.

Αν απαιτείται για την εκτέλεση των εκ του παρόντος κανονισμού καθηκόντων της, η ΕΚΤ μπορεί να απαιτεί από τις εν λόγω εθνικές αρχές, μέσω εντολών, να κάνουν χρήση των εξουσιών τους, δυνάμει των όρων του εθνικού δικαίου και σύμφωνα προς αυτούς, εφόσον ο παρών κανονισμός δεν παρέχει τις εν λόγω εξουσίες στην ΕΚΤ. Οι εθνικές αυτές αρχές ενημερώνουν πλήρως την ΕΚΤ ως προς την άσκηση των εν λόγω εξουσιών.

2. Η ΕΚΤ ασκεί τις εξουσίες της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου σύμφωνα προς τις πράξεις που αναφέρει το πρώτο εδάφιο του άρθρου 4 παράγραφος 3. Κατά την άσκηση των αντίστοιχων εξουσιών εποπτείας και έρευνας η ΕΚΤ και οι εθνικές αρμόδιες αρχές συνεργάζονται στενά.»

11. Το άρθρο 14 του κανονισμού 1024/2013, με τίτλο «Άδεια λειτουργίας», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε αίτηση άδειας λειτουργίας για την ανάληψη δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος που πρόκειται να εγκατασταθεί σε συμμετέχον κράτος μέλος υποβάλλεται στις εθνικές αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους όπου πρόκειται να εγκατασταθεί το πιστωτικό ίδρυμα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στη σχετική εθνική νομοθεσία.

2. Εάν ο αιτών πληροί όλες τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας οι οποίες προβλέπονται στην εθνική νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους, η εθνική αρμόδια αρχή καταρτίζει σχέδιο απόφασης, εντός της προθεσμίας που προβλέπεται από τη σχετική εθνική νομοθεσία, με την οποία προτείνει στην ΕΚΤ να χορηγήσει την άδεια λειτουργίας. Το σχέδιο απόφασης κοινοποιείται στην ΕΚΤ και στον αιτούντα την άδεια λειτουργίας. Σε κάθε άλλη περίπτωση η εθνική αρμόδια αρχή απορρίπτει την αίτηση για χορήγηση άδειας.

3. Το σχέδιο απόφασης θεωρείται εκδοθέν από την ΕΚΤ εκτός αν η ΕΚΤ διατυπώσει αντίρρηση εντός περιόδου 10 εργάσιμων ημερών κατ' ανώτατο όριο, δυνάμενης να παραταθεί μία φορά κατά την ίδια διάρκεια σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Η ΕΚΤ διατυπώνει αντίρρηση στο

σχέδιο απόφασης μόνο όταν δεν πληρούνται οι όροι για τη χορήγηση άδειας σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία της Ένωσης. Υποβάλλει γραπτώς τους λόγους για την απόρριψη.

4. Η απόφαση που λαμβάνεται βάσει των παραγράφων 2 και 3 κοινοποιείται στον αιτούντα την άδεια από την εθνική αρμόδια αρχή.

5. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 6, η ΕΚΤ δύναται να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας στις περιπτώσεις που προβλέπει η σχετική νομοθεσία της Ένωσης, είτε με δική της πρωτοβουλία κατόπιν διαβουλεύσεων με την εθνική αρμόδια αρχή του συμμετέχοντος κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένο το πιστωτικό ίδρυμα, είτε κατόπιν προτάσεως από την εθνική αρμόδια αρχή. Οι εν λόγω διαβουλεύσεις εξασφαλίζουν ιδίως ότι, προτού ληφθεί απόφαση σχετικά με ανάκληση, η ΕΚΤ προβλέπει επαρκές χρονικό διάστημα ώστε οι εθνικές αρχές να αποφασίσουν σχετικά με τις απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων ενδεχομένως μέτρων εξυγίανσης, και τις λαμβάνει υπόψη.

Σε περίπτωση που η εθνική αρμόδια αρχή, η οποία έχει προτείνει τη χορήγηση άδειας λειτουργίας σύμφωνα με την παράγραφο 1, κρίνει ότι η άδεια λειτουργίας πρέπει να ανακληθεί σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία, υποβάλλει εν προκειμένω σχετική πρόταση στην ΕΚΤ. Στην περίπτωση αυτή, η ΕΚΤ λαμβάνει απόφαση για την προτεινόμενη ανάκληση λαμβάνοντας πλήρως υπόψη την αιτιολόγηση της ανάκλησης που προέβαλε η εθνική αρμόδια αρχή.

6. Εφόσον οι εθνικές αρχές διατηρούν την αρμοδιότητα εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, στις περιπτώσεις που θεωρούν ότι η ανάκληση της άδειας λειτουργίας θα έθετε σε κίνδυνο την επαρκή υλοποίηση των δράσεων που είναι απαραίτητες για την εξυγίανση ή τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενημερώνουν δεόντως την ΕΚΤ σχετικά με τις αντιρρήσεις τους, εξηγώντας αναλυτικά τις αρνητικές συνέπειες που θα είχε η ανάκληση. Στις περιπτώσεις αυτές, η ΕΚΤ δεν προχωρά στην ανάκληση για περίοδο που συμφωνείται από κοινού με τις εθνικές αρχές. Η ΕΚΤ δύναται να επιλέξει να παρατείνει την εν λόγω περίοδο αν θεωρεί ότι έχει σημειωθεί επαρκής πρόοδος. Εάν, ωστόσο, η ΕΚΤ διαπιστώσει σε αιτιολογημένη απόφαση ότι οι εθνικές αρχές δεν υλοποίησαν τις κατάλληλες δράσεις που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ισχύει αμέσως η ανάκληση των αδειών.»

Β. Ο κανονισμός (ΕΕ) 575/2013

12. Η αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού (ΕΕ) 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012[5], έχει ως εξής:

«Ο παρών κανονισμός και η οδηγία 2013/36/ΕΕ θα πρέπει μαζί να θέτουν το νομικό πλαίσιο που θα διέπει την πρόσβαση σε δραστηριότητες, το εποπτικό πλαίσιο και τους κανόνες προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων (εφεξής από κοινού “ιδρύματα”). Κατά συνέπεια, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να συνδυάζεται με την εν λόγω οδηγία.»

[5] ΕΕ 2013, L 176, σ. 1.

13. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, σημεία 1 και 42, του κανονισμού αυτού περιλαμβάνει τους ακόλουθους ορισμούς:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) ως "πιστωτικό ίδρυμα" νοείται η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό,

[…]

42) ως "άδεια λειτουργίας" νοείται μια πράξη, οποιασδήποτε μορφής, των αρχών, από την οποία απορρέει το δικαίωμα άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας,

[…]».

Γ. Ο κανονισμός (ΕΕ) 468/2014

14. Το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 468/2014 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, της 16ης Απριλίου 2014, που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, των εθνικών αρμόδιων αρχών και των εθνικών εντεταλμένων αρχών εντός του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (κανονισμός για το πλαίσιο ΕΕΜ)[6], το οποίο φέρει τον τίτλο «Εκπροσώπηση μετεχόντων», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι μετέχοντες μπορούν να εκπροσωπούνται από τους νομικούς ή καταστατικούς εκπροσώπους τους ή από κάθε άλλο πρόσωπο που με γραπτή εντολή εξουσιοδοτείται να προβαίνει σε κάθε ενέργεια που έχει σχέση με την εποπτική απόφαση της ΕΚΤ.»

Δ. Η οδηγία 2013/36/ΕΕ

15. Το άρθρο 1 της οδηγίας 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ[7], ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κανόνες σχετικά:

α) με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (από κοινού καλούμενες "ιδρύματα"),

β) με τις εποπτικές αρμοδιότητες και τα εργαλεία για την προληπτική εποπτεία των ιδρυμάτων από τις αρμόδιες αρχές,

γ) με την προληπτική εποπτεία των ιδρυμάτων από τις αρμόδιες αρχές κατά τρόπο συμβατό προς τους κανόνες που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013,

6 ΕΕ 2014, L 141, σ. 1.

7 ΕΕ 2013, L 176, σ. 338.

δ) με τις απαιτήσεις δημοσιοποίησης για τις αρμόδιες αρχές όσον αφορά την προληπτική ρύθμιση και εποπτεία των ιδρυμάτων.»

16. Το άρθρο 8 της οδηγίας 2013/36, με τίτλο «Άδεια λειτουργίας», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να έχουν λάβει άδεια λειτουργίας πριν από την έναρξη των δραστηριοτήτων τους. Με την επιφύλαξη των άρθρων 10 έως 14, καθορίζουν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση αυτής της άδειας και τις κοινοποιούν στην ΕΑΤ.»

17. Το άρθρο 9 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Απαγόρευση σε πρόσωπα ή επιχειρήσεις εκτός των πιστωτικών ιδρυμάτων της δραστηριότητας αποδοχής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη απαγορεύουν σε πρόσωπα ή επιχειρήσεις που δεν είναι πιστωτικά ιδρύματα να ασκούν, κατ' επάγγελμα, τη δραστηριότητα της αποδοχής καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό.»

18. Το άρθρο 14 της οδηγίας 2013/36, με τίτλο «Μέτοχοι και εταίροι», ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Οι αρμόδιες αρχές αρνούνται την άδεια έναρξης δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος εφόσον, ενόψει της αναγκαιότητας να εξασφαλισθεί η υγιής και συνετή διαχείριση του πιστωτικού ιδρύματος, δεν έχουν πεισθεί για την καταλληλότητα των μετόχων ή εταίρων, ιδίως όταν δεν πληρούνται τα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 23 παράγραφος 1. Εφαρμόζεται το άρθρο 23 παράγραφοι 2 και 3 και το άρθρο 24.»

19. Το άρθρο 18 της οδηγίας 2013/36, με τίτλο «Ανάκληση άδειας», έχει ως εξής:

«Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να ανακαλέσουν την άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος μόνο όταν το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα:

α) δεν κάνει χρήση της άδειας λειτουργίας εντός 12 μηνών, παραιτείται ρητώς απ' αυτήν ή έπαυσε να ασκεί τη δραστηριότητά του για περίοδο μεγαλύτερη των έξι μηνών, εκτός εάν το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος έχει προβλέψει ότι στις περιπτώσεις αυτές η άδεια λειτουργίας παύει να ισχύει,

β) απέκτησε την άδεια λειτουργίας με ψευδείς δηλώσεις ή με οποιονδήποτε άλλο αντικανονικό τρόπο,

γ) δεν πληροί πλέον τους όρους υπό τους οποίους του χορηγήθηκε η άδεια λειτουργίας,

δ) δεν πληροί πλέον τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας που προβλέπονται στο τρίτο, τέταρτο ή έκτο μέρος του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 ή επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 104 παράγραφος 1 στοιχείο α) ή του άρθρου 105 της παρούσας οδηγίας ή δεν παρέχει πλέον την εγγύηση ότι δύναται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι των πιστωτών του και, κυρίως, δεν εξασφαλίζει πλέον την ασφάλεια των κεφαλαίων που του έχουν εμπιστευθεί οι καταθέτες του,

ε) υπάγεται σε μια από τις άλλες περιπτώσεις ανάκλησης που προβλέπονται από τις εθνικές διατάξεις ή

στ) διαπράττει μία από τις παραβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 67 παράγραφος 1.»

20. Το άρθρο 23, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2013/36 προβλέπει τα εξής:

«1. Κατά την εκτίμηση της κοινοποίησης του άρθρου 22 παράγραφος 1 και των πληροφοριών που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 3, οι αρμόδιες αρχές, προκειμένου να εξασφαλίσουν την ορθή και συνετή διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος για το οποίο προτείνεται η απόκτηση συμμετοχής, και λαμβάνοντας υπόψη την ενδεχόμενη επιρροή του υποψήφιου αγοραστή στο πιστωτικό ίδρυμα, εκτιμούν την καταλληλότητα του υποψήφιου αγοραστή και την ορθότητα της προτεινόμενης απόκτησης συμμετοχής από χρηματοοικονομική άποψη, σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:

α) τη φήμη του υποψήφιου αγοραστή,

β) τη φήμη, τη γνώση, τις δεξιότητες και την πείρα, όπως ορίζεται στο άρθρο 91 παράγραφος 1, οιουδήποτε μέλους του διοικητικού οργάνου και οιουδήποτε ανώτερου διοικητικού στελέχους θα διευθύνει τις δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος κατόπιν της προτεινόμενης απόκτησης συμμετοχής,

γ) τη χρηματοοικονομική ευρωστία του υποψήφιου αγοραστή, ιδίως ως προς το είδος των δραστηριοτήτων που ασκούνται ή προβλέπεται ότι θα ασκούνται από το πιστωτικό ίδρυμα για το οποίο προτείνεται η απόκτηση συμμετοχής,

δ) την ικανότητα του πιστωτικού ιδρύματος να συμμορφώνεται και να συνεχίσει να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας βάσει της παρούσας οδηγίας και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 και, κατά περίπτωση, βάσει του ενωσιακού δικαίου, κυρίως των οδηγιών 2002/87/ΕΚ και 2009/110/ΕΚ, όπως το κατά πόσον ο όμιλος του οποίου θα καταστεί μέλος διαθέτει δομή που καθιστά δυνατή την άσκηση αποτελεσματικής εποπτείας, την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών και τον προσδιορισμό της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ τους,

ε) κατά πόσον υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι, σε σχέση με την προτεινόμενη απόκτηση συμμετοχής, διαπράττεται, επιχειρείται να διαπραχθεί, έχει διαπραχθεί ή επιχειρήθηκε να διαπραχθεί, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας [8], ή ότι η προτεινόμενη απόκτηση συμμετοχής είναι δυνατόν να αυξήσει αυτόν τον κίνδυνο.

2. Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να αντιταχθούν στην προτεινόμενη απόκτηση συμμετοχής μόνον εφόσον υπάρχουν βάσιμοι λόγοι γι' αυτό, με βάση τα κριτήρια της παραγράφου 1 ή εάν οι πληροφορίες που διαβιβάσθηκαν από τον υποψήφιο αγοραστή δεν είναι πλήρεις.»

8 ΕΕ 2005, L 309, σ. 15.

Ε. Κοινές κατευθυντήριες γραμμές των ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών για τις τράπεζες, τους ασφαλιστές και τις συναλλαγές επί κινητών αξιών (ΕΑΤ, ΕΑΑΑΕΣ και ΕΑΚΑΑ) σχετικά με την προληπτική αξιολόγηση της απόκτησης και της αύξησης ειδικών συμμετοχών σε οντότητες του χρηματοοικονομικού τομέα

21. Οι κοινές κατευθυντήριες γραμμές των ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών για τις τράπεζες, τους ασφαλιστές και τις αγορές κινητών αξιών (ΕΑΤ, ΕΑΑΕΣ και ΕΑΚΑΑ) σχετικά με την προληπτική αξιολόγηση της απόκτησης και της αύξησης ειδικών συμμετοχών σε οντότητες του χρηματοοικονομικού τομέα (στο εξής: κοινές κατευθυντήριες γραμμές) προβλέπουν, υπό τον τίτλο «10. Αξιοπιστία του υποψήφιου αγοραστή – πρώτο κριτήριο εκτίμησης», μεταξύ άλλων, τα εξής:

«10.1. Η εκτίμηση της αξιοπιστίας του υποψήφιου αγοραστή πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα δύο στοιχεία:

α) την ακεραιότητά του· και

β) την τεχνική του επάρκεια.

[…]

10.9. Ο υποψήφιος αγοραστής πρέπει να θεωρείται ότι έχει καλή φήμη, εφόσον δεν υπάρχουν αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία περί του αντιθέτου και εφόσον η αρμόδια εποπτική αρχή δεν έχει κανέναν βάσιμο λόγο να αμφιβάλλει για την καλή φήμη του. Στο πλαίσιο της σχετικής εκτίμησης, πρέπει να συνεκτιμάται το σύνολο των διαθέσιμων σχετικών πληροφοριών, με την επιφύλαξη τυχόν περιορισμών που απορρέουν από το εθνικό δίκαιο και ανεξάρτητα από τη χώρα στην οποία λαμβάνουν χώρα όλα τα κρίσιμα περιστατικά.

[…]

10.13. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στα ακόλουθα στοιχεία που δύνανται να θέσουν υπό αμφισβήτηση την ακεραιότητα ενός υποψήφιου αγοραστή:

α) κάθε καταδίκη ή δίωξη για ποινικό αδίκημα, ιδίως δε για τα εξής:

i) όλα τα αδικήματα που συνίστανται σε παράβαση νόμων που διέπουν τους τομείς των τραπεζών, των χρηματοπιστωτικών υποθέσεων, των κινητών αξιών και των ασφαλίσεων, των αγορών κινητών αξιών ή των τίτλων κινητών αξιών ή πληρωμών·

ii) όλα τα αδικήματα που συνίστανται σε απιστία, απάτη ή οικονομικά εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, της χειραγώγησης της αγοράς, των συναλλαγών με εμπιστευτικές πληροφορίες, της τοκογλυφίας και της διαφθοράς·

iii) όλα τα φορολογικά αδικήματα·

iv) κάθε άλλη παράβαση των κανόνων για την προστασία των επιχειρήσεων, την προστασία από την πτώχευση, την αφερεγγυότητα ή την προστασία των καταναλωτών·

β) όλα τα σχετικά πορίσματα που προκύπτουν από επιτόπιους και εξωτερικούς ελέγχους, από έρευνες ή μέτρα επιβολής του νόμου, στο μέτρο που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον υποψήφιο αγοραστή λόγω της θέσης του ως ιδιοκτήτη ή της θέσης ελέγχου του, καθώς και η επιβολή διοικητικών κυρώσεων για μη συμμόρφωση με διατάξεις που ισχύουν στους τομείς των τραπεζών, των χρηματοπιστωτικών υποθέσεων, των κινητών αξιών και των ασφαλίσεων, των αγορών κινητών αξιών ή των τίτλων κινητών αξιών ή πληρωμών ή με οποιαδήποτε διάταξη που αφορά χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ή άλλο θέμα που μνημονεύεται στο στοιχείο α′ του παρόντος σημείου·

γ) κάθε σχετικό μέτρο επιβολής του νόμου από οποιονδήποτε άλλον ρυθμιστικό ή επαγγελματικό φορέα λόγω μη συμμόρφωσης με κρίσιμες διατάξεις· και

δ) κάθε άλλη συναφή πληροφορία που προέρχεται από έγκυρες και αξιόπιστες πηγές και που είναι κρίσιμη συναφώς. Προκειμένου να κριθεί κατά πόσον οι πληροφορίες που προέρχονται από άλλες πηγές είναι έγκυρες και αξιόπιστες, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να συνεκτιμούν κατά πόσον η πηγή είναι δημόσια και αξιόπιστη, κατά πόσον οι πληροφορίες προέρχονται από διάφορες ανεξάρτητες και αναγνωρισμένες πηγές και χαρακτηρίζονται από σταθερότητα σε βάθος χρόνου, καθώς και το αν υφίστανται βάσιμες υπόνοιες ότι οι πληροφορίες είναι ψευδείς.

[…]

10.16. Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές πρέπει να εκτιμούν την κρισιμότητα των εν λόγω περιστάσεων στο πλαίσιο κατά περίπτωση εξέτασης, αναγνωρίζοντας, συναφώς, ότι τα χαρακτηριστικά μιας περίστασης μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο βαρύνουσας σημασίας και ότι ορισμένες περιστάσεις μπορεί να είναι σημαντικές όταν εξετάζονται σφαιρικά, ακόμη και αν μεμονωμένα δεν είναι σημαντικές.»

III. Το ιστορικό της διαφοράς

A. Τα πραγματικά περιστατικά

22. Προσφεύγουσα και αναιρεσείουσα σε αμφότερες τις υπό κρίση υποθέσεις είναι η Pilatus Bank plc, ένα λιγότερο σημαντικό πιστωτικό ίδρυμα με έδρα τη Μάλτα, που υπόκειται στην άμεση προληπτική εποπτεία της Malta Financial Services Authority (αρχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών της Μάλτας, στο εξής: MFSA). Η δεύτερη προσφεύγουσα στην υπόθεση T-27/19, Pilatus Holding Ltd, δεν είναι διάδικος στην αναιρετική διαδικασία.

23. Όπως προκύπτει από ανακοινωθέν Τύπου το οποίο δημοσίευσε το United States Department of Justice (Υπουργείο Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών) στις 19 Μαρτίου 2018, ο Ali Sadr, μέτοχος της αναιρεσείουσας που κατείχε εμμέσως το 100 % του κεφαλαίου της και των δικαιωμάτων ψήφου (στο εξής: βασικός μέτοχος), συνελήφθη στις Ηνωμένες Πολιτείες με έξι κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές αφορούσαν τη φερόμενη συμμετοχή του σε σύστημα μέσω του οποίου διαπράχθηκε, προς όφελος Ιρανών και ιρανικών επιχειρήσεων, κατάχρηση ποσού ύψους περίπου 115 εκατομμυρίων δολαρίων Ηνωμένων Πολιτειών (USD), το οποίο είχε καταβληθεί για τη χρηματοδότηση έργου στη Βενεζουέλα.

24. Με βάση κατηγορητήριο του United States Attorney for the Southern District of New York (εισαγγελέα των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Νότια Περιφέρεια της Νέας Υόρκης), ορισμένοι από τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν για την ίδρυση και τη χρηματοδότηση της αναιρεσείουσας το 2013 είχαν παράνομη προέλευση συνδεόμενη με το έργο στη Βενεζουέλα.

25. Λόγω των κατηγοριών που απαγγέλθηκαν εις βάρος του βασικού μετόχου στις Ηνωμένες Πολιτείες, υποβλήθηκαν στην αναιρεσείουσα, μεταξύ άλλων, αιτήσεις ανάληψης καταθέσεων συνολικού ύψους 51,4 εκατομμυρίων ευρώ, ήτοι του 40 % περίπου του ποσού καταθέσεων που ήταν καταχωρισμένο στον ισολογισμό της.

26. Στις 21 Μαρτίου 2018 η MFSA εξέδωσε οδηγία σχετικά με την ανάκληση ή την αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου, με την οποία διέταξε, πρώτον, την απομάκρυνση του βασικού μετόχου από τη θέση του διευθύνοντος συμβούλου της αναιρεσείουσας, με άμεση ισχύ, και παύση των λοιπών εξουσιών του λήψης αποφάσεων εντός της εταιρίας, δεύτερον, αναστολή της εκ μέρους του βασικού μετόχου άσκησης των δικαιωμάτων του ψήφου και, τρίτον, αποχή του από οποιαδήποτε νομική ή δικαστική εκπροσώπηση της αναιρεσείουσας.

27. Την ίδια ημέρα η MFSA εξέδωσε οδηγία σχετικά με την αναστολή εργασιών, με την οποία διέταξε την αναιρεσείουσα να μην εγκρίνει καμία τραπεζική συναλλαγή, ιδίως δε αναλήψεις και καταθέσεις των μετόχων και των μελών του διοικητικού συμβουλίου της.

28. Στις 22 Μαρτίου 2018 η MFSA εξέδωσε οδηγία σχετικά με τον διορισμό υπευθύνου και την ανάθεση σε αυτόν, κατ' ουσίαν, της άσκησης των κυριότερων εξουσιών που κανονικά ασκούνταν από τα διοικητικά όργανα της αναιρεσείουσας όσον αφορά τις δραστηριότητες και τα στοιχεία του ενεργητικού της.

29. Στις 29 Ιουνίου 2018 υποβλήθηκε στην ΕΚΤ πρόταση της MFSA περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της αναιρεσείουσας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013.

30. Στις 2 Αυγούστου 2018 η MFSA υπέβαλε στην ΕΚΤ αναθεωρημένη πρόταση ανάκλησης της εν λόγω άδειας λειτουργίας.

31. Με έγγραφο της 31ης Αυγούστου 2018, η ΕΚΤ κάλεσε την αναιρεσείουσα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του σχεδίου απόφασης περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας εντός πέντε εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία παραλαβής του εγγράφου.

32. Στις 6 Σεπτεμβρίου 2018 η αναιρεσείουσα, εκπροσωπούμενη από τον δικηγόρο της, ζήτησε παράταση της προθεσμίας υποβολής παρατηρήσεων κατά 14 ημέρες, καθώς και πρόσβαση στον φάκελο της διαδικασίας.

33. Στη συνέχεια, με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 10ης Σεπτεμβρίου 2018, η ΕΚΤ ζήτησε από την αναιρεσείουσα να της διαβιβάζει κάθε αλληλογραφία στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της μέσω του υπευθύνου ή με τη συγκατάθεσή του. Στις 20 Νοεμβρίου 2018 η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά του εν λόγω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο την απέρριψε ως απαράδεκτη με διάταξη της 10ης Ιουλίου 2019[9]. Η αίτηση αναιρέσεως κατά της

[9] Διάταξη της 10ης Ιουλίου 2019, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ (T-687/18, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2019:542).

διάταξης του Γενικού Δικαστηρίου περί απαραδέκτου απορρίφθηκε, στις 4 Φεβρουαρίου 2021, ως προδήλως αβάσιμη, με διάταξη του Δικαστηρίου, το οποίο όμως αντικατέστησε την αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου [10].

34. Κατόπιν της σχετικής αίτησης της αναιρεσείουσας, η προθεσμία υποβολής παρατηρήσεων παρατάθηκε αρχικώς έως τις 17 Σεπτεμβρίου 2018 και, στη συνέχεια, έως τις 21 Σεπτεμβρίου 2018.

35. Με έγγραφο της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, η ΕΚΤ παρέσχε στην αναιρεσείουσα πρόσβαση στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας.

36. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2018 η αναιρεσείουσα υπέβαλε τις παρατηρήσεις της επί του σχεδίου απόφασης περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, εκφράζοντας την εναντίωση της διοίκησης και των μετόχων της προς το σχέδιο.

37. Στις 2 Νοεμβρίου 2018 η ΕΚΤ εξέδωσε, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, και του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013, την απόφαση με την οποία ανακάλεσε την άδεια λειτουργίας της αναιρεσείουσας (στο εξής: επίδικη απόφαση της ΕΚΤ) [11].

38. Κατόπιν της άρνησης του υπευθύνου να χρησιμοποιήσει πόρους της αναιρεσείουσας για την καταβολή της αμοιβής του δικηγόρου της, η αναιρεσείουσα, με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 13ης Νοεμβρίου και του 20ής Δεκέμβριου 2018, ζήτησε από την ΕΚΤ να ασκήσει τις εποπτικές εξουσίες της δυνάμει του κανονισμού 1024/2013 και να υποχρεώσει τον υπεύθυνο να εγκρίνει την καταβολή της αμοιβής.

39. Με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 21ης Δεκεμβρίου 2019 (στο εξής: επίδικο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) [12], η ΕΚΤ απάντησε, κατ' ουσίαν, ότι οι εποπτικές εξουσίες της δυνάμει του κανονισμού 1024/2013 αφορούν αποκλειστικά και μόνον την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων (άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού). Η ΕΚΤ αιτιολόγησε την απάντησή της υποστηρίζοντας ότι δεν ήταν πλέον αρμόδια να λάβει μέτρα κατά της αναιρεσείουσας, καθώς η άδεια λειτουργίας της είχε ανακληθεί με ισχύ από τις 5 Νοεμβρίου 2018.

Β. Η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη (υπόθεση C-750/21 P)

40. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 4 Μαρτίου 2019, η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά του επίδικου μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

41. Με διάταξη της 24ης Σεπτεμβρίου 2021, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ (T-139/19, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2021:623, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την ανωτέρω προσφυγή, δυνάμει του άρθρου 126 του Κανονισμού Διαδικασίας του, με το σκεπτικό ότι στερείτο προδήλως νομικής βάσης.

42. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε κατ' αρχάς, τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, με τον οποίο προβαλλόταν ότι η ΕΚΤ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον έκρινε εαυτήν αναρμόδια να ασκήσει τις άμεσες εποπτικές εξουσίες της επί της αναιρεσείουσας και να υποχρεώσει τον

[10] Διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2021, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ (C-701/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2021:99).

[11] Η απόφαση αυτή αποτελεί αντικείμενο της αναιρετικής διαδικασίας στην υπόθεση C-256/22 P.

[12] Το εν λόγω μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποτελεί αντικείμενο της αναιρετικής διαδικασίας στην υπόθεση C-750/21 P.

υπεύθυνο να εγκρίνει την καταβολή της αμοιβής στον εντεταλμένο από το διοικητικό της συμβούλιο δικηγόρο. Το δικαστήριο αυτό απεφάνθη ότι η ΕΚΤ ήταν προδήλως αναρμόδια συναφώς και απέρριψε τον ανωτέρω λόγο ακυρώσεως ως προδήλως στερούμενο νομικής βάσης. Μνημονεύοντας τη διάταξη της 12ης Μαρτίου 2021, PNB Banka κατά ΕΚΤ (T-50/20, EU:T:2021:141), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε και τους λοιπούς λόγους ακυρώσεως, κατ' ουσίαν, με το σκεπτικό ότι στερούνταν προδήλως νομικής βάσης.

Γ. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (υπόθεση C-256/22 P)

43. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 15 Ιανουαρίου 2019, η αναιρεσείουσα, από κοινού με την Pilatus Holding Ltd., άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ.

44. Με την απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2022, Pilatus Bank και Pilatus Holding κατά ΕΚΤ (T-27/19, EU:T:2022:46, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την ανωτέρω προσφυγή, κατά το μέρος που είχε ασκηθεί από την Pilatus Holding, ως απαράδεκτη, επειδή η επίμαχη απόφαση δεν αφορούσε άμεσα τους μετόχους, και, κατά τα λοιπά, ως αβάσιμη.

45. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως αφορούσε την αρμοδιότητα στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, όπως αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε παράβαση της διάταξης αυτής ή προσβολή του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως κατά το άρθρο 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)[13]. Το δικαστήριο αυτό αιτιολόγησε την εν λόγω κρίση, μεταξύ άλλων, με το σκεπτικό ότι ενδεχόμενη υπέρβαση των ορίων της αρμοδιότητας της MFSA με την έκδοση των οδηγιών της 21ης και της 22ας Μαρτίου 2018, που προηγήθηκε της πρότασής της για ανάκληση της άδειας λειτουργίας της αναιρεσείουσας, δεν θα μπορούσε να καταστήσει την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ παράνομη. Συγκεκριμένα, η ενδεχόμενη υπέρβαση αυτή δεν συνιστά πράξη που έχει χαρακτήρα κίνησης της διαδικασίας, προπαρασκευαστικό χαρακτήρα ή χαρακτήρα «μη δεσμευτικής προτάσεως» σε σχέση με την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ κατά την έννοια της απόφασης της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest[14] (στο εξής: απόφαση Berlusconi).

46. Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως απερρίφθη επίσης από το Γενικό Δικαστήριο[15]. Με τον λόγο αυτόν προβαλλόταν εσφαλμένη νομική εκτίμηση του λόγου ανάκλησης της άδειας λειτουργίας. Ο λόγος ανάκλησης αυτός συνίστατο σε προσβολή της φήμης του βασικού μετόχου και της αναιρεσείουσας και στον εντεύθεν κίνδυνο για το οικείο πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και για το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ένωση και σε κάθε κράτος μέλος.

47. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον τρίτο και τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως. Με τους λόγους αυτούς προβαλλόταν, αφενός, παράλειψη της ΕΚΤ να ασκήσει την εξουσία εκτιμήσεως που διέθετε ή μη προσήκουσα άσκηση της εξουσίας αυτής και, αφετέρου, παράλειψη εξέτασης, καθώς και αμερόληπτης και αντικειμενικής αξιολόγησης, των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών[16].

[13] Σκέψεις 41 έως 56 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

[14] Υπόθεση C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψη 44.

[15] Σκέψεις 67 έως 134 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

[16] Σκέψεις 135 έως 148 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

48. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον πέμπτο έως ενδέκατο λόγο ακυρώσεως (παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής nemo auditur, καθώς και του τεκμηρίου αθωότητας και της αρχής της ίσης μεταχείρισης· παράβαση του άρθρου 19 και της αιτιολογικής σκέψης 75 του κανονισμού 1024/2013, καθώς και κατάχρηση εξουσίας, προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, και ιδίως του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης, καθώς και παράβαση της υποχρέωσης αιτιολόγησης)[17].

49. Προς αιτιολόγηση της απόρριψης του δέκατου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβαλλόταν προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, και ιδίως του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης, το Γενικό Δικαστήριο ανέφερε, κατ' ουσίαν, τα εξής[18]: η αναιρεσείουσα έλαβε το έγγραφο της ΕΚΤ της 31ης Αυγούστου 2018, με το οποίο η ΕΚΤ την καλούσε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του σχεδίου απόφασης περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, καθώς και το έγγραφο της ΕΚΤ της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, με το οποίο η ΕΚΤ της παρείχε πρόσβαση στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας. Στα έγγραφα αυτά η αναιρεσείουσα απάντησε μόνον ότι επιβεβαίωνε την εναντίωσή της προς τη σχεδιαζόμενη απόφαση. Στο πλαίσιο αυτό, στην αναιρεσείουσα τάχθηκε συνολική προθεσμία τριών εβδομάδων για να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της επί του σχεδίου απόφασης περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας. Ως εκ τούτου, στην αναιρεσείουσα παρασχέθηκε η δυνατότητα να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή τη θέση της σε σχέση με τα εις βάρος της παρατιθέμενα στο εν λόγω σχέδιο απόφασης στοιχεία.

50. Όσον αφορά την προβαλλόμενη αδυναμία της αναιρεσείουσας να καταβάλει αμοιβή στον δικηγόρο της και να αποκτήσει πρόσβαση στους πόρους και τις πληροφορίες της, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι οι εν λόγω περιστάσεις απορρέουν αποκλειστικά και μόνον από τον διορισμό του υπευθύνου, ο οποίος θεωρήθηκε ως ο μόνος εκπρόσωπος της αναιρεσείουσας κατά τη διοικητική διαδικασία. Αποκλειστικά αρμόδια για τον διορισμό αυτόν, βάσει του δικαίου της Μάλτας, είναι η MFSA. Επίσης, η απόφαση περί διορισμού υπευθύνου δεν συνιστά πράξη εκδοθείσα από αρμόδια εθνική αρχή που έχει χαρακτήρα κίνησης της διαδικασίας, προπαρασκευαστικό χαρακτήρα ή χαρακτήρα μη δεσμευτικής πρότασης σε σχέση με την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ (βλ. σημείο 45 των παρουσών προτάσεων) και, επομένως, δεν δύναται να καταστήσει την απόφαση αυτή παράνομη. Δεδομένου ότι πρόκειται για απόφαση προβλεπόμενη από το μαλτέζικο δίκαιο η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητα της MFSA και υπόκειται στον έλεγχο μόνο των δικαστηρίων της Μάλτας, η ΕΚΤ δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις συνέπειες της απόφασης αυτής. Ούτε μπορεί να προσαφθεί βασίμως στην ΕΚΤ ότι δεν απέτρεψε, δυνάμει της γενικής εξουσίας της να απευθύνει εντολές στις αρμόδιες εθνικές αρχές στο πλαίσιο του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, την έκδοση της απόφασης της MFSA για τον διορισμό υπευθύνου. Συγκεκριμένα, η ΕΚΤ δεν υπέχει καμία άλλη υποχρέωση συναφώς πέραν της υποχρέωσής της να καλεί τους αποδέκτες των αποφάσεών της να υποβάλλουν παρατηρήσεις. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι στους προσφεύγοντες απόκειται να αμφισβητούν τη νομιμότητα του διορισμού του υπευθύνου σε εθνικό επίπεδο και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, των αποφάσεων του εν λόγω προσώπου περί απόρριψης των αιτήσεών τους χρηματοδότησης, προκειμένου να αμείψουν τον δικηγόρο τους, ή των αιτήσεών τους πρόσβασης σε πόρους ή πληροφορίες. Εν ανάγκη, οι προσφεύγοντες θα πρέπει να ζητούν την υποβολή αίτησης προδικαστικής αποφάσεως, προκειμένου το Δικαστήριο να εκτιμήσει αν οι εν λόγω αποφάσεις ή ο διορισμός υπευθύνου αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης, ιδίως δε στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας[19].

17 Σκέψεις 149 έως 269 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

18 Σκέψεις 239 έως 241 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

19 Σκέψεις 242 έως 252 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

51. Με δικόγραφο που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 6 Δεκεμβρίου 2021, η αναιρεσείουσα άσκησε αναίρεση στην υπόθεση C-750/21 P.

52. Η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη,

– να ακυρώσει το επίδικο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου,

– στο μέτρο που το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να αποφανθεί επί της ουσίας, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί της προσφυγής ακυρώσεως, και

– να καταδικάσει την ΕΚΤ στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

53. Η ΕΚΤ ζητεί από το Δικαστήριο:

– να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως εν μέρει απαράδεκτη και εν μέρει αβάσιμη,

– επικουρικώς, να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της ως αβάσιμη και

– εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

54. Με δικόγραφο που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 12 Απριλίου 2022, η αναιρεσείουσα άσκησε αναίρεση στην υπόθεση C-256/22 P.

55. Η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση,

– να ακυρώσει την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ,

– στο μέτρο που το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να εκδώσει απόφαση επί της ουσίας, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί της προσφυγής ακυρώσεως, και

– να καταδικάσει την ΕΚΤ στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

56. Η ΕΚΤ ζητεί από το Δικαστήριο:

– να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως εν μέρει απαράδεκτη και εν μέρει αβάσιμη,

– επικουρικώς, να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της ως αβάσιμη και

– εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

57. Στις 13 Δεκεμβρίου 2022 το Δικαστήριο κάλεσε τους διαδίκους να απαντήσουν γραπτώς σε ορισμένα ερωτήματα και οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν εντός των ταχθεισών προθεσμιών. Το Δικαστήριο αποφάσισε να μη διεξαχθεί επ' ακροατηρίου συζήτηση.

V. Εκτίμηση

58. Κατ' αρχάς, θα εξετάσω από κοινού τις αιτιάσεις που έχουν διατυπωθεί στις υποθέσεις C-750/21 P και C-256/22 P σχετικά με την αποτελεσματική νομική εκπροσώπηση και την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας της αναιρεσείουσας (υπό Α). Στη συνέχεια, θα εξετάσω τις προβαλλόμενες αιτιάσεις σχετικά με την έκταση των εποπτικών αρμοδιοτήτων της ΕΚΤ και τις λοιπές αιτιάσεις (υπό Β).

Α. Αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

59. Αμφότερες οι αιτήσεις αναιρέσεως αφορούν δύο θεμελιώδη και στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους νομικά ζητήματα.

60. Αφενός, πρέπει να εξεταστεί αν η αναιρεσείουσα μπόρεσε να αμυνθεί αποτελεσματικά στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας η οποία προηγήθηκε της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της και αν αρμόδια να ελέγξουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, οφείλοντας να παράσχουν συναφώς αποτελεσματική δικαστική προστασία, είναι τα εθνικά δικαστήρια ή τα δικαστήρια της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε από την απόφαση Berlusconi το συμπέρασμα ότι η ευθύνη για τον σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της MFSA και των μαλτέζικων δικαστηρίων, κρίση η οποία, κατά την αναιρεσείουσα, ενέχει πλάνη περί το δίκαιο.

61. Αφετέρου, πρέπει να εξεταστεί υπό ποιες προϋποθέσεις διασφαλίζεται η εν λόγω νομική υπεράσπιση, ειδικότερα δε αν πρέπει να μπορεί να παρέχεται αποκλειστικά και μόνον από τον εντεταλμένο από την αναιρεσείουσα δικηγόρο. Συγκεκριμένα, κατ' εφαρμογήν της μαλτέζικης νομοθεσίας, η αναιρεσείουσα εκπροσωπήθηκε επιπλέον, καθ' όλη τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, από τον υπεύθυνο που είχε διοριστεί από την MFSA. Αρχικά μάλιστα, η ΕΚΤ αναγνώρισε μόνον το πρόσωπο αυτό ως εκπρόσωπο της αναιρεσείουσας κατά την έννοια του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 468/2014 και ως υπεύθυνο επικοινωνίας. Μόνον αργότερα, η ΕΚΤ επικοινώνησε επίσης με τον δικηγόρο της αναιρεσείουσας, κοινοποιώντας του το σχέδιο της επίδικης απόφασής της και παρέχοντάς του πρόσβαση στον φάκελο. Τα προβλήματα τα οποία συνεπάγεται η εν λόγω «διπλή εκπροσώπηση» αναδείχθηκαν όταν ο υπεύθυνος δεν επέτρεψε στον δικηγόρο να έχει πρόσβαση στις εγκαταστάσεις της αναιρεσείουσας, καθώς και στις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονταν εκεί, και αρνήθηκε να αποδεσμεύσει κεφάλαια για την καταβολή της αμοιβής του δικηγόρου.

62. Τα προβλήματα αυτά έχουν επίσης αποτελέσει, τουλάχιστον έμμεσα, αντικείμενο των διαδικασιών στις υποθέσεις T-687/18 [20] και C-701/19 P [21], οι οποίες έχουν περατωθεί αμετάκλητα (βλ. σημείο 33 των παρουσών προτάσεων). Στις υποθέσεις αυτές, η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή κατά του μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της ΕΚΤ της 10ης Σεπτεμβρίου 2018, με το οποίο της ζητήθηκε να διαβιβάζει κάθε αλληλογραφία στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της μέσω του υπευθύνου ή με τη συγκατάθεσή του. Ωστόσο, τόσο η προσφυγή όσο και η αναίρεση που ασκήθηκαν από την αναιρεσείουσα απορρίφθηκαν. Σε άλλες υποθέσεις με παρεμφερή πραγματικά περιστατικά, το ζήτημα της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας έχει επίσης τεθεί, αλλά δεν έχει επιλυθεί επί της ουσίας [22], με αποτέλεσμα να επιβάλλεται αποσαφήνιση του εν λόγω ζητήματος αρχής.

63. Στην υπόθεση C-750/21 P, η αναιρεσείουσα προβάλλει, μεταξύ άλλων, την αιτίαση ότι ζήτησε ανεπιτυχώς, αρχικώς από την MFSA και στη συνέχεια από την ΕΚΤ, να δώσουν εντολή στον υπεύθυνο να εξοφλήσει τα τιμολόγια αμοιβής του δικηγόρου της από τους πόρους της τράπεζας. Επιπλέον, με την έκτη αιτίαση του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι, αρχικώς, η ΕΚΤ δεν αποδέχθηκε τη νομική εκπροσώπησή της από τον εν λόγω δικηγόρο. Αντιθέτως, η ΕΚΤ ενέμεινε στην εκπροσώπησή της αποκλειστικά και μόνον από τον υπεύθυνο και στη συνέχεια παρέβλεψε ότι, ελλείψει πρόσβασης στις εγκαταστάσεις της τράπεζας, ο δικηγόρος της δεν θα μπορούσε να παράσχει αποτελεσματική νομική υπεράσπιση. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται, μεταξύ άλλων, ότι το Γενικό Δικαστήριο την εμπόδισε να έχει άμεση πρόσβαση στα δικαστήρια της Ένωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προσέβαλε το δικαίωμά της σε αποτελεσματική δικαστική προστασία, όπως αυτό έχει αναγνωριστεί με την απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2019, ΕΚΤ κ.λπ. κατά Trasta Komercbanka κ.λπ. [23] (στο εξής: απόφαση Trasta Komercbanka).

64. Στην υπόθεση C-256/22 P, στο πλαίσιο του πρώτου και του τέταρτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη ούτε τις απαιτήσεις που απορρέουν από την απόφαση Trasta Komercbanka ούτε το γεγονός ότι στερήθηκε αποτελεσματικής νομικής εκπροσώπησης και υπεράσπισης τόσο στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της όσο και μετά την περάτωση της διαδικασίας αυτής. Ειδικότερα, ο δικηγόρος της δεν είχε πρόσβαση στα έγγραφα, τις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία ήταν κρίσιμα για την υπόθεση και βρίσκονταν, μεταξύ άλλων, στο σύστημα πληροφορικής της και στις εγκαταστάσεις της τράπεζας [24]. Επιπλέον, η επίδικη απόφαση της ΕΚΤ δεν κοινοποιήθηκε προσηκόντως στην αναιρεσείουσα αλλά μόνο στον υπεύθυνο.

65. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να εξεταστεί αν το Γενικό Δικαστήριο, ιδίως στις σκέψεις 242 έως 252 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

[20] Διάταξη της 10ης Ιουλίου 2019, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ (T-687/18, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2019:542).

[21] Διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2021, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ (C-701/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2021:99).

[22] Βλ. τα παρεμφερή πραγματικά περιστατικά επί των οποίων εκδόθηκαν η απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2022, PNB Banka κατά ΕΚΤ (C-326/21 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2022:693), και η αμετάκλητη διάταξη της 8ης Νοεμβρίου 2021, Satabank κατά ΕΚΤ (T-494/20, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2021:797).

[23] Υποθέσεις C-663/17 P, C-665/17 P και C-669/17 P, EU:C:2019:923, σκέψεις 54 επ.

[24] Βλ., επίσης, τα παρεμφερή πραγματικά περιστατικά επί των οποίων εκδόθηκαν η απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2022, PNB Banka κατά ΕΚΤ (C-326/21 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2022:693), και η αμετάκλητη διάταξη της 8ης Νοεμβρίου 2021, Satabank κατά ΕΚΤ (T-494/20, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2021:797).

66. Αφενός, τίθεται το ζήτημα αν το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι η ενδεχόμενη προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της αναιρεσείουσας στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας, η οποία προηγήθηκε της έκδοσης της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ, δεν μπορούσε να καταλογιστεί στην ΕΚΤ και ότι δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, επειδή οι επίμαχες πράξεις δεν ενέπιπταν στη σφαίρα ευθύνης της ΕΚΤ, αλλά της MFSA και των μαλτέζικων δικαστηρίων (βλ. σημεία 69 έως 76 των παρουσών προτάσεων).

67. Αφετέρου, πρέπει να εξεταστεί το στενά συνδεδεμένο ζήτημα αν το Γενικό Δικαστήριο παρέβλεψε ότι αποτελεσματική νομική υπεράσπιση της αναιρεσείουσας στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου μπορούσε να πραγματοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο μέσω του εντεταλμένου από την ίδια δικηγόρου. Τέτοια περίπτωση θα συνέτρεχε αν η παράλληλη άσκηση της εξουσίας εκπροσώπησης από τον υπεύθυνο μπορούσε να υπονομεύσει την υπεράσπιση λόγω σύγκρουσης συμφερόντων (βλ. σημεία 77 έως 85 των παρουσών προτάσεων).

2. Καταλογισμός προσβολών των δικαιωμάτων άμυνας και αποτελεσματική δικαστική προστασία στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας

68. Οι επισημάνσεις του Γενικού Δικαστηρίου, ιδίως στις σκέψεις 242 έως 252 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, δεν συνάδουν, κατά τη γνώμη μου, με την καθιερωθείσα στη νομολογία κατανομή των δικαστικών αρμοδιοτήτων για τον έλεγχο των εθνικών αρχών και της ΕΚΤ στο πλαίσιο της εφαρμογής του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού. Με βάση την απόφαση Berlusconi [25], η κατανομή αυτή απορρέει από το άρθρο 263 ΣΛΕΕ, το οποίο απονέμει στα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης την αποκλειστική αρμοδιότητα να ελέγχουν τη νομιμότητα των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, στα οποία συγκαταλέγεται η ΕΚΤ (υπό α). Η εν λόγω κατανομή των δικαστικών αρμοδιοτήτων προϋποθέτει ότι οι ενδεχόμενες προσβολές των δικαιωμάτων άμυνας εκ μέρους των εθνικών αρχών μπορούν να καταλογιστούν στην ΕΚΤ και ότι μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ελέγχου ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης μόνον από κοινού με την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ (υπό β). Τέλος, θα εξετάσω τη νομιμότητα των επιμέρους διαπιστώσεων του Γενικού Δικαστηρίου που περιλαμβάνονται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στην υπόθεση C-256/22 P και στην αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη στην υπόθεση C-750/21 P (υπό γ).

α) Αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

69. Αποτελεσματική δικαστική προστασία κατά πράξεων υλοποίησης του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, με τη συμμετοχή εθνικών αρχών και της ΕΚΤ, μπορεί να παρέχεται μόνον από τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης [26]. Η αποκλειστική αρμοδιότητα των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης περιλαμβάνει επίσης τον (παρεμπίπτοντα) έλεγχο της νομιμότητας ορισμένων προπαρασκευαστικών πράξεων ή προτάσεων των οικείων εθνικών αρχών που δύνανται να επηρεάσουν το περιεχόμενο της τελικής απόφασης της ΕΚΤ [27]. Τούτο συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι η ενδεχόμενη προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας από τις αρχές αυτές ή από την ΕΚΤ στο πλαίσιο των εν λόγω διοικητικών διαδικασιών εμπίπτει επίσης στην αποκλειστική αρμοδιότητα

[25] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 42 επ.).

[26] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 42 επ.). Λεπτομερής παράθεση της βασικής προβληματικής περιλαμβάνεται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:502, σημεία 57 επ., με περαιτέρω παραπομπές).

[27] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 42 έως 44, 49 και 50).

ελέγχου των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Τούτο δε ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον, βάσει του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, οι εθνικές αρχές οφείλουν επίσης να σέβονται τα θεμελιώδη δικονομικά δικαιώματα του Χάρτη κατά την εφαρμογή του κανονισμού 1024/2013 [28].

70. Συνεπώς, η νομιμότητα της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας, με τη συμμετοχή εθνικών αρχών και της ΕΚΤ, απαιτεί *ενιαίο* δικαστικό έλεγχο από τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης, τούτο δε μόνο μετά την έκδοση της απόφασης της ΕΚΤ που περατώνει τη διαδικασία. Η απόφαση αυτή και μόνον παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα υπό την έννοια της ουσιώδους μεταβολής της νομικής κατάστασης του προσφεύγοντος [29].

β) Καταλογισμός προπαρασκευαστικών εθνικών πράξεων στην ΕΚΤ

71. Επειδή η ΕΚΤ περατώνει τη διοικητική διαδικασία με επαχθές για το πιστωτικό ίδρυμα μέτρο, το οποίο μπορεί να προσβληθεί μόνον ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, φέρει ιδιαίτερη ευθύνη για την προσήκουσα διεξαγωγή της διαδικασίας αυτής. Αφενός, οφείλει η ίδια να τηρεί τις διαδικαστικές εγγυήσεις. Αφετέρου, οφείλει να διασφαλίζει ότι οι εθνικές αρχές που προβαίνουν σε πράξεις προπαρασκευαστικές του τελικού μέτρου τηρούν επίσης τις εγγυήσεις αυτές.

72. Συνεπώς, ο ενδεχομένως παράνομος χαρακτήρας των (προπαρασκευαστικών) πράξεων των εθνικών αρχών, όπως για παράδειγμα η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, καθιστά ελαττωματική την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ και πρέπει να της καταλογιστεί [30]. Το συμπέρασμα αυτό περί ελαττωματικότητας συνάδει με την αρχή ότι οι εκτελεστικές ή προπαρασκευαστικές πράξεις που δεν μπορούν να αποτελέσουν αυτοτελώς αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως υπόκεινται σε έλεγχο νομιμότητας, τουλάχιστον από κοινού με την απόφαση που περατώνει τη διοικητική διαδικασία, και μπορούν να επιφέρουν την ακυρότητά της [31]. Στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, η αρχή αυτή λαμβάνει επίσης υπόψη το ότι η ΕΚΤ έχει την αποκλειστική ευθύνη για τον σεβασμό του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης πριν από την έκδοση της απόφασης που περατώνει τη διαδικασία.

[28] Βλ. αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2013, G. και R. (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, σκέψη 35), της 17ης Δεκεμβρίου 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψεις 66 επ.), της 26ης Ιουλίου 2017, Sacko (C-348/16, EU:C:2017:591, σκέψη 33), της 9ης Νοεμβρίου 2017, Ispas (C-298/16, EU:C:2017:843, σκέψεις 26 επ.), και της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, UBS Europe κ.λπ. (C-358/16, EU:C:2018:715, σκέψεις 59 επ.). Επιπλέον, από την απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, σκέψεις 83 και 84), προκύπτει ότι οι εθνικές αρχές στις οποίες δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 41 του Χάρτη πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα άμυνας ως γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης.

[29] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 47 επ., ιδίως σκέψη 49).

[30] Στις προτάσεις του στην υπόθεση Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:502, σημείο 112), ο γενικός εισαγγελέας M. Campos Sánchez-Bordona εξέθεσε αντίστοιχα ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, τα δικαστήρια της Ένωσης πρέπει να διευκρινίζουν εάν οι προπαρασκευαστικές πράξεις των εθνικών αρχών, το περιεχόμενο των οποίων έχει ακολούθως υιοθετηθεί από την ΕΚΤ, πάσχουν από τέτοιες πλημμέλειες ώστε η όλη διαδικασία να *έχει καταστεί ελαττωματική κατά τρόπο ανεπανόρθωτο*.

[31] Πάγια νομολογία μετά την έκδοση της απόφασης της 11ης Νοεμβρίου 1981, IBM κατά Επιτροπής (60/81, EU:C:1981:264, σκέψη 12)· βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 22ας Απριλίου 2021, thyssenkrupp Electrical Steel και thyssenkrupp Electrical Steel Ugo κατά Επιτροπής (C-572/18 P, EU:C:2021:317, σκέψη 50).

73. Το Γενικό Δικαστήριο τηρούσε την αρχή αυτή κατά το παρελθόν [32], αλλά απέστη της εν λόγω αρχής στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

γ) Πλάνη περί το δίκαιο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και αποτελεσματική νομική υπεράσπιση από τον δικηγόρο της τράπεζας

74. Με βάση τις παραδοχές που εκτίθενται στα σημεία 69 έως 73 των παρουσών προτάσεων, οι κρίσεις του Γενικού Δικαστηρίου που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 242 έως 252 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης ενέχουν πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο.

75. Πρώτον, στις σκέψεις 242 έως 244 και 249 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εσφαλμένα ότι ορισμένες περιστάσεις ή πράξεις, όπως αυτές που συνδέονται με την εκδοθείσα βάσει του δικαίου της Μάλτας οδηγία σχετικά με τον διορισμό υπευθύνου, *δεν* συνιστούν προπαρασκευαστικές πράξεις, κατά την έννοια της απόφασης Berlusconi [33], σε σχέση με την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ, οι οποίες θα μπορούσαν να καταστήσουν παράνομη την απόφαση αυτή. Συγκεκριμένα, όπως επισημάνθηκε στα σημεία 69 έως 73 των παρουσών προτάσεων και όπως καταδείχθηκε στην προμνησθείσα απόφαση και στην απόφαση Trasta Komercbanka [34], τέτοιου είδους περιστάσεις ή πράξεις μπορούν να θίξουν τα δικαιώματα άμυνας του ενδιαφερομένου και το δικαίωμά του σε αποτελεσματική δικαστική προστασία [35]. Όπως εκθέτω στα σημεία 102 επ. των παρουσών προτάσεων, οι πράξεις αυτές ούτε είναι νομικώς δεσμευτικές για την ΕΚΤ ούτε μπορούν, με βάση τις αρχές που καθιερώθηκαν στην απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1992, Oleificio Borelli κατά Επιτροπής [36], να προσβληθούν ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών. Επομένως, πρέπει να καταλογιστούν στην ΕΚΤ. Μόνον κατ' αυτόν τον τρόπο διασφαλίζονται ο απαιτούμενος σεβασμός των θεμελιωδών διαδικαστικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης και η επιβεβλημένη ομοιόμορφη και αποτελεσματική δικαστική προστασία ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης.

76. Δεύτερον, αντιθέτως προς όσα εκτίθενται στις σκέψεις 245 έως 248 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, η ΕΚΤ όφειλε να διασφαλίσει τη δυνατότητα της αναιρεσείουσας να ασκήσει αποτελεσματικά το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης (βλ. σημεία 69 έως 73 των παρουσών προτάσεων). Τα άρθρα 31 και 32 του κανονισμού 468/2014 κατοχυρώνουν το δικαίωμα αυτό,

[32] Βλ. αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 1994, Lisrestal κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-450/93, EU:T:1994:290, σκέψεις 49 έως 51), και της 19ης Ιουνίου 1997, Air Inter κατά Επιτροπής (T-260/94, EU:T:1997:89, σκέψη 65). Βλ., επίσης, απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, Επιτροπή κατά Lisrestal κ.λπ. (C-32/95 P, EU:C:1996:402, σκέψεις 28 επ.). Ιδιαίτερα σαφής, σε σχέση με πολυεπίπεδη διαδικασία που αφορούσε την εφαρμογή του τελωνειακού κώδικα, η απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1996, France-Aviation κατά Επιτροπής (T-346/94, EU:T:1995:187, σκέψη 30), στην οποία εκτίθενται τα εξής: «[…] ότι το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας σε μια [τέτοια] διαδικασία […] πρέπει κατ' αρχάς να γίνεται σεβαστό στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ του ενδιαφερομένου και της εθνικής διοικήσεως. Πράγματι, ο κανονισμός 2454/93 προβλέπει μόνο επαφές αφενός μεταξύ του ενδιαφερομένου και της εθνικής διοικήσεως και αφετέρου μεταξύ της διοικήσεως αυτής και της Επιτροπής. Μολονότι η ρύθμιση αυτή δεν προβλέπει τη δυνατότητα άμεσων επαφών μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και του ενδιαφερομένου, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι η Επιτροπή μπορεί να αρκείται, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες οφείλει να εξετάσει αιτήσεις επιστροφής, στα στοιχεία που της έχει διαβιβάσει η εθνική διοίκηση. Επ' αυτού πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 905, παράγραφος 2, του κανονισμού 2454/93 προβλέπει ότι η Επιτροπή μπορεί να ζητεί από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να της διαβιβάσει συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία. Κατά συνέπεια, πρέπει να εξετασθεί αν στην προκειμένη περίπτωση η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη, προκειμένου να εξασφαλίσει τον σεβασμό του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας, να ζητήσει τέτοια συμπληρωματικά στοιχεία, τα οποία μάλιστα θα παρέχονταν κατ' αρχάς από την προσφεύγουσα στη γαλλική διοίκηση και στη συνέχεια θα διαβιβάζονταν στην Επιτροπή». Βλ., συναφώς, Nehl, H. P., *Principles of Administrative Procedure in EC Law*, Hart Publishing, Οξφόρδη, 1999, σ. 88 έως 91· Eckes, C./Mendes, J., «The Right to be Heard in Composite Administrative Procedure: Lost in Between Protection?», *European Law Review* 36 (2011), σ. 651 επ.

[33] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψη 44).

[34] Απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2019, ΕΚΤ κ.λπ. κατά Trasta Komercbanka κ.λπ. (C-663/17 P, C-665/17 P και C-669/17 P, EU:C:2019:923, σκέψεις 70 επ.).

[35] Βλ., επίσης, τις προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις ECB κ.λπ. κατά Trasta Komercbanka κ.λπ. (C-663/17 P, C-665/17 P και C-669/17 P, EU:C:2019:323, σημεία 48, 52 και 99).

[36] Υπόθεση C-97/91, EU:C:1992:491, σκέψεις 9 έως 13.

καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης στον φάκελο στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον της ΕΚΤ. Όπως προκύπτει ιδίως από το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 9, παράγραφος 1, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013, η ΕΚΤ ήταν επίσης σε θέση, δυνάμει των γενικότερων εποπτικών εξουσιών της και της εξουσίας να απευθύνει εντολές στις εθνικές αρχές, να επηρεάσει τη δράση της MFSA. Επομένως, θα μπορούσε να ωθήσει την αρχή αυτή να επιτρέψει τη διάθεση των οικονομικών πόρων της αναιρεσείουσας και την πρόσβαση στα κρίσιμα έγγραφα και στοιχεία, προκειμένου να έχει αποτελεσματική νομική εκπροσώπηση. Ωστόσο, τούτο δεν σημαίνει ότι η ΕΚΤ υπείχε αντίστοιχο καθήκον, η εκπλήρωση του οποίου μπορούσε να ζητηθεί αυτοτελώς ενώπιον δικαστηρίου. Στο ζήτημα αυτό θα υπεισέλθω αναλυτικότερα ακολούθως, στα σημεία 88 έως 93 των παρουσών προτάσεων.

77. Τρίτον, η μνημονευόμενη στη σκέψη 250 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης υποχρέωση της αναιρεσείουσας να προβάλει την έλλειψη νομιμότητας των εθνικών διαδικαστικών πράξεων ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών και να ζητήσει τη διευκρίνιση της συμβατότητάς τους με την ισχύουσα στο δίκαιο της Ένωσης εγγύηση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο διαδικασίας προδικαστικής αποφάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου ενέχει επίσης πλάνη περί το δίκαιο. Συγκεκριμένα, αντιβαίνει στην κατανομή των δικαστικών αρμοδιοτήτων, η οποία εκτέθηκε στα σημεία 69 έως 73 των παρουσών προτάσεων.

78. Τέλος, κατά την εκτίμηση του δέκατου λόγου ακυρώσεως, στις σκέψεις 242 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον δεν αμφισβήτησε τη νομική άποψη της ΕΚΤ σχετικά με τη «διπλή εκπροσώπηση» της αναιρεσείουσας. Συγκεκριμένα, κατά την άποψη αυτήν της ΕΚΤ, το δίκαιο της Μάλτας και το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 468/2014 επιτρέπουν την εκπροσώπηση της τράπεζας, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, τόσο από τον υπεύθυνο όσο και από τον εντεταλμένο από τα όργανά της δικηγόρο· μάλιστα, προτεραιότητα έχει η νομική εκπροσώπηση από τον υπεύθυνο. Εξ αυτού του λόγου, ο δικηγόρος μπορούσε να ασκήσει, εν μέρει, μόνον περιορισμένα ή καθυστερημένα τα δικαιώματα άμυνας της αναιρεσείουσας (βλ. σημείο 61 των παρουσών προτάσεων).

79. Ωστόσο, οι περιστάσεις αυτές οδηγούν σε συγκρούσεις συμφερόντων ικανές να προσβάλουν τα δικαιώματα της οικείας τράπεζας για αποτελεσματική νομική εκπροσώπηση και δικαστική προστασία[37]. Τούτο δε διότι ο υπεύθυνος εκπροσωπεί όχι τόσο τα συμφέροντα της εν λόγω τράπεζας όσο το δημόσιο συμφέρον στη διαχείρισή της μέχρι την ενδεχόμενη ανάκληση της άδειας λειτουργίας της. Επιπλέον, ο υπεύθυνος αυτός συνδέεται στενά με τις αρμόδιες εθνικές εποπτικές αρχές, οι οποίες έχουν διατάξει τον διορισμό του και έχουν προετοιμάσει τη διαδικασία ανάκλησης της άδειας λειτουργίας. Ο περιορισμός των δικαιωμάτων άμυνας της αναιρεσείουσας, που προβάλλεται με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P, αποτελεί απόρροια τέτοιας σύγκρουσης συμφερόντων. Συγκεκριμένα, βάσει της μαλτέζικης νομοθεσίας και λόγω της άρνησης του υπευθύνου, ο δικηγόρος της δεν μπορούσε να αποκτήσει πρόσβαση στις εγκαταστάσεις και στα μέσα αποθήκευσης δεδομένων της τράπεζας που περιείχαν τις σχετικές πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία, καθώς και στους οικονομικούς πόρους που ήταν αναγκαίοι για την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας της αναιρεσείουσας.

[37] Σχετικά με παρεμφερείς περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων που αφορούσαν ενέργειες ενός εκκαθαριστή, ο οποίος ανακάλεσε την πληρεξουσιότητα του δικηγόρου, και ενός διορισμένου από το δικαστήριο διαχειριστή, βλ. αποφάσεις της 5ης Νοεμβρίου 2019, ΕΚΤ κ.λπ. Α. κατά Trasta Komercbanka κ.λπ. (C-663/17 P, C-665/17 P και C-669/17 P, EU:C:2019:923, σκέψεις 54 επ.), και της 15ης Σεπτεμβρίου 2022, PNB Banka κατά ΕΚΤ (C-326/21 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2022:693, σκέψεις 39 έως 43 και 56 έως 58).

80. Συνεπώς, το μαλτέζικο δίκαιο και το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 468/2014, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα των άρθρων 41, 47 και 48 του Χάρτη [38], πρέπει να θεωρηθούν ότι έχουν την έννοια ότι ο εντεταλμένος από την τράπεζα δικηγόρος πρέπει να μπορεί να προασπίζεται αποτελεσματικά τα δικαιώματα και τα συμφέροντά της στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας και ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Τούτο, εξάλλου, γίνεται πλέον δεκτό ομόφωνα από όλους τους διαδίκους, όπως προκύπτει από τις απαντήσεις τους στις γραπτές ερωτήσεις του Δικαστηρίου, στις οποίες μεταξύ άλλων μνημονεύουν το νομικό πλαίσιο και τη νομολογία της Μάλτας.

81. Κατά συνέπεια, η ΕΚΤ οφείλει να αναγνωρίσει τον δικηγόρο της οικείας τράπεζας ως ισότιμο νομικό εκπρόσωπο, κατά την έννοια του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 468/2014. Τούτο δε ισχύει ιδιαίτερα στο καθοριστικό στάδιο της διαδικασίας την οποία διεξάγει. Μολονότι η ΕΚΤ όντως προέβη στη σχετική αναγνώριση εν προκειμένω, λίγο πριν εκδώσει την επίδικη απόφασή της [39], ωστόσο δεν ενήργησε αναλόγως αρχικά.

82. Το ανωτέρω συμπέρασμα συνάδει με την απόφαση του μαλτέζικου εφετείου της 5ης Νοεμβρίου 2018 [40]. Κατά την απόφαση αυτή, ο υπεύθυνος είναι αρμόδιος μόνο για τη διαχείριση των υποθέσεων της τράπεζας και για την εκπροσώπηση σε σχετικές δικαιοπραξίες και/ή δικαστικές διαφορές, όπως για παράδειγμα για την επίλυση συμβατικών διαφορών. Αντιθέτως, ο υπεύθυνος δεν είναι αρμόδιος για τη νόμιμη εκπροσώπηση της τράπεζας στη διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην ανάκληση της άδειας λειτουργίας της από την ΕΚΤ ή για την άσκηση προσφυγής κατά ορισμένων προσωρινών μέτρων της MFSA.

83. Η ερμηνεία αυτή συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 47 του Χάρτη και με την απαίτηση αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων άμυνας. Κατά την ερμηνεία αυτή, αποκλειστικό δικαίωμα νομικής υπεράσπισης έχει, συναφώς, ο εντεταλμένος από την ίδια την τράπεζα δικηγόρος. Τούτο περιλαμβάνει την άσκηση προσφυγής κατά της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης.

84. Συγκεκριμένα, μόνο μια τέτοια σαφώς οριοθετημένη εξουσία εκπροσώπησης, η οποία ασκείται συμπληρωματικά, αφενός, από τον υπεύθυνο και, αφετέρου, από τον εντεταλμένο από την οικεία τράπεζα δικηγόρο, είναι κατάλληλη για να αποφευχθεί η σύγκρουση συμφερόντων και, ως εκ τούτου, η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της εν λόγω τράπεζας και του δικαιώματός της για αποτελεσματική δικαστική προστασία σύμφωνα με το άρθρο 47, παράγραφος 1, του Χάρτη. Διαφορετικά, θα υφίστατο κίνδυνος τέλεσης ακόμη και αντιφατικών διαδικαστικών και δικονομικών ενεργειών εξ ονόματος της τράπεζας.

85. Κατά συνέπεια, ο εντεταλμένος από τα αρμόδια όργανα της τράπεζας, σύμφωνα με το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 468/2014, δικηγόρος είναι αποκλειστικά αρμόδιος να εκπροσωπεί τα συμφέροντα και τα δικαιώματα της τράπεζας στη διαδικασία ανάκλησης της άδειας ενώπιον της ΕΚΤ. Ο δικηγόρος αυτός πρέπει, επομένως, να είναι σε θέση να ασκεί αποτελεσματικά τα δικαιώματα άμυνας της τράπεζας.

[38] Βλ. τις παραπομπές στη νομολογία στην υποσημείωση 28 των παρουσών προτάσεων.

[39] Για παράδειγμα, στις σκέψεις 239 και 241 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης στην υπόθεση C-256/22 P, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, κατά τη γνώμη μου, ορθώς ότι στην αναιρεσείουσα παρασχέθηκε επαρκής δυνατότητα υποβολής παρατηρήσεων επί του σχεδίου απόφασης περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας καθώς και πρόσβαση στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας. Τούτο δεν αμφισβητείται από την αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-256/22 P.

[40] Βλ., επίσης, σκέψη 3 της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης.

3. Ενδιάμεσο αποτέλεσμα

α) Υπόθεση C-256/22 P

86. Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις προκύπτει ότι ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P είναι βάσιμος. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί κατά το μέρος που το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση και την απόρριψη του δεύτερου σκέλους του δέκατου λόγου ακυρώσεως. Το σκέλος αυτό αφορούσε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας και, ειδικότερα, του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης. Συγκεκριμένα, η προσβολή συνίστατο στο ότι, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, η αναιρεσείουσα δεν είχε πρόσβαση στα έγγραφα και στις πληροφορίες που περιλαμβάνονταν στο σύστημα πληροφορικής της, καθώς και στους οικονομικούς της πόρους, προκειμένου να καταβάλει τη δικηγορική αμοιβή.

87. Εντούτοις, στο μέτρο που η αναιρεσείουσα προβάλλει επίσης στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως προσβολή των θεμελιωδών διαδικαστικών δικαιωμάτων της για τον λόγο ότι η επίδικη απόφαση δεν της κοινοποιήθηκε προσηκόντως από την ΕΚΤ, φρονώ ότι η αιτίαση αυτή είναι αβάσιμη. Θα αναλύσω το ζήτημα αυτό λεπτομερέστερα στα σημεία 100 και 101 των παρουσών προτάσεων.

β) Υπόθεση C-750/21 P

88. Στην υπόθεση C-750/21 P, φρονώ αντιθέτως ότι ούτε η έκτη αιτίαση του πρώτου λόγου αναιρέσεως (προσβολή της αποτελεσματικής άσκησης των δικαιωμάτων άμυνας της αναιρεσείουσας από τον δικηγόρο της) ούτε ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως (προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας) (βλ. σημείο 63 των παρουσών προτάσεων) προβάλλονται βασίμως.

89. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση αυτή, η αναιρεσείουσα δεν μπόρεσε να αποδείξει ότι η ΕΚΤ προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας της αναιρεσείουσας, αναγνωρίζοντας, αρχικά, μόνον τον υπεύθυνο ως νόμιμο εκπρόσωπό της και παραλείποντας, στη συνέχεια[41], να του δώσει εντολή να εξοφλήσει την αμοιβή που ζητούσε ο δικηγόρος της.

90. Αφενός, δεν αμφισβητείται πλέον από τους διαδίκους (βλ. σημεία 78 και 80 των παρουσών προτάσεων) ότι η ΕΚΤ αναγνώρισε τον δικηγόρο της αναιρεσείουσας ως εκπρόσωπο για την προάσπιση των δικαιωμάτων της στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας. Όπως ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 239 έως 241 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης στην υπόθεση C-256/22 P, χωρίς τούτο πλέον να αμφισβητείται από την αναιρεσείουσα, η ΕΚΤ παρέσχε στην αναιρεσείουσα πρόσβαση στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας, καθώς και επαρκή δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του σχεδίου απόφασης περί ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της.

91. Αφετέρου, δεν φαίνεται να υφίσταται νομική βάση η οποία να εξουσιοδοτούσε ή να υποχρέωνε την ΕΚΤ να ζητήσει από τον υπεύθυνο, ακόμη και μετά την περάτωση της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας, να εξοφλήσει τα τιμολόγια που αφορούσαν την αμοιβή του δικηγόρου της αναιρεσείουσας. Η ΕΚΤ δεν υπέχει, εντός του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1024/2013, *γενικό* καθήκον εποπτείας ή επίβλεψης όσον αφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών διαδικαστικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης, όπως είναι

[41] Συγκεκριμένα, μετά την έκδοση της επίδικης στην υπόθεση C-256/22 P απόφασης της ΕΚΤ.

το καθήκον που υπέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, το οποίο έχει συναγάγει το Δικαστήριο από το άρθρο 17, παράγραφος 1, ΣΕΕ[42]. Ομοίως, ο κανονισμός αυτός δεν προβλέπει κανένα νομικό καθήκον της ΕΚΤ να απευθύνει τέτοιου είδους εντολές στις εθνικές αρχές, *την εκπλήρωση του οποίου να μπορεί να ζητεί αυτοτελώς* η οικεία τράπεζα δικαστικώς[43].

92. Το συμπέρασμα αυτό δεν αντιφάσκει στο ότι ο περιορισμός των δικαιωμάτων άμυνας της οικείας τράπεζας από τις αρμόδιες εθνικές αρχές στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας μπορεί να καταλογιστεί στην ΕΚΤ και να καταστήσει την τελική απόφασή της ελαττωματική και παράνομη (βλ. σημεία 69 έως 73 των παρουσών προτάσεων). Συγκεκριμένα, οι προπαρασκευαστικές διαδικαστικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης των δικαιωμάτων άμυνας, δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να προσβληθούν *αυτοτελώς* ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης[44]. Αντιθέτως, ο παράνομος χαρακτήρας τους μπορεί να προβληθεί μόνον από κοινού με τον παράνομο χαρακτήρα της απόφασης που περατώνει τη διοικητική διαδικασία[45]. Επιπλέον, *μετά* την έκδοση της επίδικης απόφασης, η επίμαχη άρνηση της ΕΚΤ να παρέμβει δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί προπαρασκευαστική πράξη.

93. Επομένως, η έκτη αιτίαση του πρώτου λόγου αναιρέσεως και ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-750/21 P πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Β. Η έκταση των εποπτικών εξουσιών της ΕΚΤ

94. Στη συνέχεια, θα εξεταστούν οι διάφοροι λόγοι αναιρέσεως και οι αιτιάσεις των δύο αιτήσεων αναιρέσεως που αφορούν την έκταση των εποπτικών εξουσιών της ΕΚΤ. Κατ' αρχάς, θα εξετάσω τον πρώτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P, και συγκεκριμένα το ζήτημα αν το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013 από την ΕΚΤ (υπό 1). Στη συνέχεια, θα εξετάσω τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε εσφαλμένα την έννοια της φήμης κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36 (υπό 2). Κατόπιν μιας σύντομης ανάλυσης του τρίτου λόγου αναιρέσεως (υπό 3), θα εξετάσω τον πρώτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-750/21 P, ο οποίος αφορά την έκταση της αρμοδιότητας της ΕΚΤ στο πλαίσιο του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού (υπό 4).

1. Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P: παράβαση του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013

95. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P, η αναιρεσείουσα βάλλει κατά της απόρριψης του πρώτου λόγου ακυρώσεως. Προβάλλει παραβίαση, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της κατανομής αρμοδιοτήτων σε σχέση με την ανάκληση της άδειας λειτουργίας, όπως αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013, και προσβολή

[42] Αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2016, Ledra Advertising κ.λπ. κατά Επιτροπής και ΕΚΤ (C-8/15 P έως C-10/15 P, EU:C:2016:701, σκέψεις 57 έως 59), και της 16ης Δεκεμβρίου 2020, Συμβούλιο κ.λπ. κατά K. Chrysostomides & Co. κ.λπ. (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P και C-604/18 P, EU:C:2020:1028, σκέψη 96).

[43] Απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2022, PNB Banka κατά ΕΚΤ (C-326/21 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2022:693, σκέψεις 56 έως 58), σχετικά με το απαράδεκτο προσφυγής ακυρώσεως κατά εγγράφου της ΕΚΤ με το οποίο η ΕΚΤ αρνείτο να απευθύνει σχετική εντολή.

[44] Ομοίως, διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2021, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ (C-701/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2021:99, σκέψεις 33 έως 38).

[45] Βλ. αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1981, IBM κατά Επιτροπής (60/81, EU:C:1981:264, σκέψη 12), της 13ης Οκτωβρίου 2011, Deutsche Post και Γερμανία κατά Επιτροπής (C-463/10 P και C-475/10 P, EU:C:2011:656, σκέψεις 50 έως 53), και της 6ης Μαΐου 2021, ABLV Bank κ.λπ. κατά ΕΚΤ (C-551/19 P και C-552/19 P, EU:C:2021:369, σκέψη 39).

του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως κατά το άρθρο 41 του Χάρτη. Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα προσήψε στην ΕΚΤ, αφενός, ότι, κατά παράβαση του γενικού καθήκοντος εποπτείας που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 5, στοιχείο γ', του κανονισμού 1024/2013, δεν εμπόδισε τη MFSA να ανακαλέσει de facto, με τις οδηγίες της 21ης και της 22ας Μαρτίου 2018, την άδεια λειτουργίας της αναιρεσείουσας, χωρίς να τηρήσει οιαδήποτε προσήκουσα διαδικασία. Οι οδηγίες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα, πρώτον, τη στέρηση ή την αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου, δεύτερον, την αναστολή ισχύος της άδειας διενέργειας τραπεζικών συναλλαγών και, τρίτον, τον διορισμό του υπευθύνου. Αφετέρου, η αναιρεσείουσα προσήψε στην ΕΚΤ ότι, στην επίδικη απόφασή της, αρκέστηκε να επιβεβαιώσει το γεγονός αυτό.

96. Προς στήριξη του ανωτέρω λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε εσφαλμένα τη νομική φύση και τις έννομες συνέπειες του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, καθόσον αρνήθηκε να καταλογίσει στην ΕΚΤ τη γενική ευθύνη για τη λειτουργία του, συμπεριλαμβανομένων των πράξεων των αρμόδιων εθνικών αρχών. Τούτο ισχύει και όσον αφορά την εποπτεία των λιγότερο σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, η αναιρεσείουσα προβάλλει διάφορες επιμέρους αιτιάσεις, μεταξύ των οποίων την εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 5, και του άρθρου 6, παράγραφος 5, στοιχείο γ', του κανονισμού 1024/2013, καθώς και την εσφαλμένη ερμηνεία της έννοιας της προπαρασκευαστικής πράξης και της σημασίας της απόφασης Berlusconi.

97. Επιπλέον, η αναιρεσείουσα προβάλλει, εκ νέου και στο πλαίσιο αυτό, την αιτίαση ότι στερήθηκε αποτελεσματικής νομικής υπεράσπισης στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας λόγω του ότι η ΕΚΤ αναγνώρισε αρχικά μόνο τον υπεύθυνο ως νόμιμο εκπρόσωπό της. Ειδικότερα, η επίδικη απόφαση της ΕΚΤ δεν της κοινοποιήθηκε προσηκόντως. Αρχικά, η ΕΚΤ κοινοποίησε την εν λόγω απόφαση μόνο στον υπεύθυνο, καθώς θεωρούσε ότι μόνον αυτός ήταν εξουσιοδοτημένος να εκπροσωπεί την αναιρεσείουσα. Η αναιρεσείουσα παρέλαβε την εν λόγω απόφαση μόνον κατόπιν ρητής συγκατάθεσης του υπευθύνου. Συνεπώς, αρκεί η τυπική αυτή ανεπάρκεια για να θεωρηθεί η επίδικη απόφαση παράνομη, αν όχι εξαρχής άκυρη.

98. Στις σκέψεις 41 έως 57 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε παράβαση του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013 και προσβολή του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως κατά το άρθρο 41 του Χάρτη, και απέρριψε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως [46].

99. Κατ' αρχάς, θα εξετάσω την προβαλλόμενη προσβολή του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως.

100. Εν αντιθέσει προς όσα αφήνει να εννοηθεί, η αναιρεσείουσα δεν προέβαλε, στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, την αιτίαση ότι στερήθηκε αποτελεσματικής νομικής εκπροσώπησης από τον δικηγόρο της. Τούτο αποτέλεσε αντικείμενο μόνον του δέκατου λόγου ακυρώσεως. Αντιθέτως, με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα προέβαλε απλώς γενικότερα παράβαση του άρθρου 41 του Χάρτη. Όπως ορθώς επισημαίνει η ΕΚΤ, η αναιρεσείουσα δεν προέβαλε περαιτέρω, με τον λόγο ακυρώσεως αυτόν, ότι δεν της κοινοποιήθηκε προσηκόντως η επίδικη απόφαση της ΕΚΤ [47].

[46] Βλ. σημείο 45 των παρουσών προτάσεων.

[47] Μνεία της κοινοποίησης της επίδικης απόφασης στον υπεύθυνο, στις 5 Νοεμβρίου 2018, περιλαμβάνεται μόνο στο σημείο 12 της «εισαγωγής» του δικογράφου της προσφυγής.

101. Επομένως, οι αιτιάσεις αυτές, οι οποίες προβλήθηκαν το πρώτον με την αίτηση αναιρέσεως, μεταβάλλουν εκ των υστέρων το αντικείμενο της διαφοράς και είναι απαράδεκτες[48]· εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούν να κλονίσουν τη νομιμότητα της εκτίμησης του πρώτου λόγου ακυρώσεως στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Στο μέτρο που το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την αιτίαση περί προσβολής του δικαιώματος που απορρέει από το άρθρο 41 του Χάρτη, ελλείψει συγκεκριμένων ισχυρισμών, ως μη συνάδουσα προς το άρθρο 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 76, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, και ως απαράδεκτη, τούτο δεν είναι επιλήψιμο, δεδομένου ότι το δικόγραφο της προσφυγής πράγματι περιορίζεται απλώς και μόνο στη μνεία του δικαιώματος αυτού.

102. Εντούτοις, εκτιμώ ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι ο ενδεχομένως παράνομος χαρακτήρας των οδηγιών της MFSA της 21ης και της 22ας Μαρτίου 2018, με τις οποίες η MFSA ανακάλεσε ήδη de facto την άδεια λειτουργίας της αναιρεσείουσας, υπερβαίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τα όρια της αρμοδιότητάς της, δεν μπορούσε να καταστήσει παράνομη την επίδικη απόφαση της ΕΚΤ.

103. Κατά τη γνώμη μου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, στις σκέψεις 42 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι οι επίμαχες οδηγίες δεν ήταν προπαρασκευαστικές πράξεις σε σχέση με την πρόταση της MFSA προς την ΕΚΤ να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας. Η ίδια η πρόταση αυτή ήταν πράξη προπαρασκευαστική της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ. Με άλλα λόγια, τόσο οι εν λόγω οδηγίες όσο και η πρόταση της MFSA αποτελούσαν προπαρασκευαστικές πράξεις της πολυεπίπεδης διοικητικής διαδικασίας, απώτερος σκοπός των οποίων ήταν η ανάκληση της άδειας λειτουργίας της αναιρεσείουσας. Στο μέτρο που *δεν* δεσμεύουν νομικά το αποφασίζον θεσμικό όργανο της Ένωσης, τέτοιου είδους πράξεις αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας διαδικασίας που καθορίζεται από το δίκαιο της Ένωσης, οι ενδεχόμενες πλημμέλειες της οποίας καταλογίζονται στο εν λόγω θεσμικό όργανο και μπορούν να προσβληθούν μόνον ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης[49] (βλ. σημεία 69 έως 73 των παρουσών προτάσεων).

104. Ενέχουσα πλάνη περί το δίκαιο και ακατανόητη είναι ιδίως η παραδοχή του Γενικού Δικαστηρίου στις σκέψεις 45 και 46 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης ότι η εν λόγω οδηγία της MFSA δεν έχει «χαρακτήρα μη δεσμευτικής προτάσεως» κατά την έννοια της απόφασης Berlusconi. Με τη διπλή αυτή άρνηση, το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να εννοούσε ότι τέτοιου είδους (προπαρασκευαστικές) οδηγίες της MFSA είναι *νομικά δεσμευτικές* για την ΕΚΤ. Εξ αυτού συνήγαγε ότι δεν συντρέχει εν προκειμένω η προϋπόθεση του μη νομικώς δεσμευτικού

[48] Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψεις 35, 51 και 78).

[49] Παρεμφερή μέτρα που έλαβε η Banca d'Italia κατά την προετοιμασία μιας απόφασης της ΕΚΤ αποτέλεσαν αντικείμενο της απόφασης της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 36 και 37). Βλ., συναφώς, επίσης, απόφαση της 11ης Μαΐου 2022, Fininvest και Berlusconi κατά ΕΚΤ (T-913/16, EU:T:2022:279, σκέψεις 237 επ.)· με την απόφαση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτο τον λόγο ακυρώσεως με τον οποίον προβαλλόταν ότι οι προπαρασκευαστικές πράξεις που εξέδωσε η Banca d'Italia, και ιδίως η απόφαση κίνησης της διαδικασίας και η πρόταση απόφασης που υποβλήθηκε στην ΕΚΤ, ενείχαν ελαττώματα που καθιστούσαν την απόφαση της ΕΚΤ παράνομη. Με τις αιτήσεις τους αναιρέσεως στις εκκρεμείς υποθέσεις C-512/22 P και C-513/22 P, οι αναιρεσείοντες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως αυτόν, μεταξύ άλλων, επειδή η εν λόγω κρίση δεν συνάδει προς τις αρχές που έχουν καθιερωθεί με την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi und Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023).

χαρακτήρα που έχει καθιερωθεί στην απόφαση Berlusconi και που θα έπρεπε να συντρέχει για την ύπαρξη αποκλειστικής αρμοδιότητας των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης να ελέγχουν τέτοιες οδηγίες (βλ. σημείο 70 των παρουσών προτάσεων) [50].

105. Ωστόσο, οι επίμαχες οδηγίες της MFSA *δεν* είναι νομικά δεσμευτικές για την ΕΚΤ και πρέπει μάλιστα να υποβληθούν στον έλεγχο νομιμότητας που διεξάγει κατά την άσκηση των γενικότερων εποπτικών εξουσιών της και των εξουσιών λήψης αποφάσεων. Επομένως, εμπίπτουν επίσης στην αρμοδιότητα ελέγχου των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης (βλ. σημεία 69 και 70 των παρουσών προτάσεων.).

106. Το συμπέρασμα περί μη νομικά δεσμευτικού χαρακτήρα επιρρωννύεται, αν μη τι άλλο, από την ευρεία εξουσία εκτιμήσεως που παρέχεται γενικότερα στην ΕΚΤ με το άρθρο 14, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013 όσον αφορά την αυτεπάγγελτη ανάκληση της άδειας λειτουργίας («δύναται να ανακαλέσει»). Η εξουσία αυτή είναι εντελώς ανεξάρτητη από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρόταση των εθνικών εποπτικών αρχών. Ούτε προκύπτει, εξάλλου, από το άρθρο 14, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού ότι η ΕΚΤ δεσμεύεται από την πρόταση ή την άποψη της εθνικής αρχής, όπως αυτή μπορεί επίσης να αποτυπώνεται σε προηγούμενες οδηγίες της. Η ΕΚΤ οφείλει απλώς και μόνο να διεξάγει τη διαδικασία ανάκλησης της άδειας λειτουργίας και να εξετάζει, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη την προβαλλόμενη από την εν λόγω αρχή αιτιολογία, αν η ανάκληση είναι νόμιμη, και ιδίως αναλογική. Αυτή ήταν και η προσέγγιση που ακολούθησε η ΕΚΤ στην επίδικη απόφαση [51]. Το εν λόγω καθήκον εξέτασης και συνεκτίμησης συνεπάγεται ότι, σε περίπτωση ανεπαρκούς αιτιολογίας ή έλλειψης νομικής βάσης, η ΕΚΤ όχι απλώς μπορεί, αλλά και οφείλει να απορρίπτει την πρόταση ανάκλησης της άδειας λειτουργίας. Επιπλέον, η ΕΚΤ οφείλει να ελέγχει και να διασφαλίζει ότι η αρμόδια εθνική αρχή δεν λαμβάνει –ή δεν έχει λάβει προηγουμένως– οποιοδήποτε μέτρο το οποίο θίγει τη δική της αποκλειστική αρμοδιότητα για ανάκληση της άδειας λειτουργίας ή τη σχετική εξουσία εκτιμήσεώς της για λήψη απόφασης και το οποίο προδικάζει τις έννομες συνέπειες της απόφασης αυτής ή τις επηρεάζει με άλλον τρόπο.

107. Τούτο συνάδει με τη γενική εξουσία της ΕΚΤ να επιλαμβάνεται και να αποφασίζει [52], καθώς και με την εξουσία της να διαπιστώνει, με αιτιολογημένη απόφαση, ότι οι εθνικές αρχές δεν υλοποίησαν τις κατάλληλες δράσεις που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας [53].

108. Στο πλαίσιο της γενικής εποπτικής εξουσίας της [54], η ΕΚΤ οφείλει να εποπτεύει τις εθνικές αρχές ως προς τη συμμόρφωσή τους με τους κανόνες του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, που προβλέπονται στον κανονισμό για το πλαίσιο ΕΕΜ, συμπεριλαμβανομένου του αντίστοιχου εθνικού δικαίου. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΚΤ πρέπει να υποβάλει σε πλήρη νομικό έλεγχο τις προτάσεις ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, που της υποβάλλονται από τις εθνικές αρχές,

[50] Βλ., επίσης, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Berlusconi και Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, σκέψεις 45 και 46). Υπέρ του συμπεράσματος αυτού συνηγορούν επίσης οι διαπιστώσεις που περιλαμβάνονται στη σκέψη 250 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης σε απάντηση του δέκατου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, όπου το Γενικό Δικαστήριο υποδεικνύει στην αναιρεσείουσα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και τη διαδικασία προδικαστικής αποφάσεως.

[51] Στην επίδικη απόφασή της, η ΕΚΤ εξετάζει, στο τμήμα 3.3, την τήρηση των νομικών προϋποθέσεων που προβλέπονται στους σχετικούς κανόνες του κανονισμού 1024/2013 και της οδηγίας 2013/36, καθώς και της αντίστοιχης μαλτέζικης νομοθεσίας η οποία θεσπίστηκε στο πλαίσιο της μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο (3.3.1), την τήρηση της αναλογικότητας της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, συμπεριλαμβανομένου του πρόσφορου, αναγκαίου και κατάλληλου χαρακτήρα της (3.3.2), καθώς και την τήρηση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (3.3.3).

[52] Άρθρο 14, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013.

[53] Άρθρο 14, παράγραφος 6, του κανονισμού 1024/2013.

[54] Βλ. άρθρο 4, παράγραφος 3, άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 9, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013.

καθώς και τα προπαρασκευαστικά τους μέτρα, υπό το πρίσμα, μεταξύ άλλων, της αρχής της αναλογικότητας και των θεμελιωδών διαδικαστικών εγγυήσεων του δικαίου της Ένωσης (βλ. σημεία 69 έως 77 των παρουσών προτάσεων) [55].

109. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε αν η ΕΚΤ «[έλαβε] πλήρως υπόψη» την αιτιολόγηση που προέβαλε η MFSA κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013. Ειδικότερα, δεν εξέτασε αν η ΕΚΤ άσκησε την εξουσία και το καθήκον της να ελέγξει τις προβαλλόμενες από την αναιρεσείουσα παραβάσεις που ενδεχομένως διαπράχθηκαν με τη φερόμενη de facto ανάκληση της άδειας λειτουργίας πριν ακόμα εκδοθεί από την ΕΚΤ η επίδικη απόφαση. Μολονότι η επίδικη απόφαση της ΕΚΤ μνημονεύει εν συντομία τις επίμαχες οδηγίες της 21ης και της 22ας Μαρτίου 2018 που προηγήθηκαν της πρότασης της MFSA, η ΕΚΤ ωστόσο ούτε εξέτασε ούτε απέρριψε τις ενδεχόμενες αιτιάσεις που προβλήθηκαν συναφώς από την αναιρεσείουσα [56].

110. Η σχετική κρίση του Γενικού Δικαστηρίου είναι ορθή μόνον ως προς το ότι οι εν λόγω εξουσίες και τα καθήκοντα της ΕΚΤ δεν απορρέουν από το άρθρο 6, παράγραφος 5, στοιχείο β′, του κανονισμού 1024/2013, κατά το οποίο, προκειμένου να διασφαλίζεται η συνεπής εφαρμογή υψηλού επιπέδου κανόνων εποπτείας, η ΕΚΤ μπορεί να αναλαμβάνει η ίδια την εποπτεία λιγότερο σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων [57]. Ωστόσο, οι εξουσίες και τα καθήκοντα αυτά απορρέουν από το γενικό καθήκον εποπτείας που υπέχει η ΕΚΤ βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 3, του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 9, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013, καθώς και από την ειδική εξουσία της να ανακαλεί την άδεια λειτουργίας σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού (βλ. σημεία 106 έως 108 των παρουσών προτάσεων).

111. Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτό.

2. Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P: εσφαλμένη ερμηνεία της έννοιας της φήμης κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36

α) Οι ισχυρισμοί της αναιρεσείουσας

112. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P, η αναιρεσείουσα προβάλλει την αιτίαση ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση και την απόρριψη του δεύτερου λόγου ακυρώσεως. Με τον συγκεκριμένο λόγο ακυρώσεως προβαλλόταν πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση της ύπαρξης λόγου ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, και ειδικότερα εσφαλμένη ερμηνεία της έννοιας της φήμης [58].

[55] Τούτο αποτυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 21 του κανονισμού 1024/2013, στην οποία εκτίθεται ότι «η ΕΚΤ πρέπει να ασκεί το καθήκον της σχετικά με τη χορήγηση άδειας σε πιστωτικά ιδρύματα και την ανάκληση της άδειας σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με την εθνική νομοθεσία, κατόπιν προτάσεως από την οικεία εθνική αρμόδια αρχή, η οποία αξιολογεί τη συμμόρφωση με τις σχετικές προϋποθέσεις της εθνικής νομοθεσίας».

[56] Η επίδικη απόφαση της ΕΚΤ περιορίζεται απλώς, στην ενότητα 3.1, σε μια περιγραφή της διαδικασίας που διεξήχθη από την 29η Ιουνίου 2018 και έπειτα, και μνημονεύει τις επίμαχες οδηγίες μόνο στη σ. 6 της ενότητας 3.3.1. Ωστόσο, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να προέβαλε η αναιρεσείουσα τις σχετικές αιτιάσεις της το πρώτον στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ζήτημα όμως που δεν υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο.

[57] Σκέψεις 49 έως 52 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

[58] Άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36.

113. Προς στήριξη του ανωτέρω λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν και επί της ουσίας, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η έννοια της φήμης δεν πρέπει κατ' ανάγκη να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης και ότι η απαγγελία κατηγορίας σε τρίτη χώρα, εν προκειμένω στις Ηνωμένες Πολιτείες, για φερόμενη αξιόποινη συμπεριφορά, αρκεί για την ανάκληση της άδειας λειτουργίας. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον η συμπεριφορά αυτή αφορά παράβαση κανόνων περί κυρώσεων η οποία δεν είναι αξιόποινη βάσει του δικαίου της Ένωσης και σε σχέση με την οποία δεν μπορεί να ασκηθεί δίωξη εντός της Ένωσης. Τούτο προκύπτει από τον κανονισμό (ΕΚ) 2271/96 του Συμβουλίου, της 22ας Νοεμβρίου 1996, για την προστασία από τις συνέπειες της εξωεδαφικής εφαρμογής ορισμένων νόμων που θεσπίστηκαν από μια τρίτη χώρα και των μέτρων που βασίζονται σ' αυτούς ή απορρέουν από αυτούς[59], όπως έχει ερμηνευθεί στην απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Bank Melli Iran[60].

114. Στο πλαίσιο αυτό, η αναιρεσείουσα προσάπτει, επίσης, στο Γενικό Δικαστήριο πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία και την εκτίμηση της «μη αυτοτελώς ερμηνευόμενης» έννοιας της φήμης. Συγκεκριμένα, προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπερέβη τα όρια των αρμοδιοτήτων του, ότι υποκατέστησε την αιτιολογία της ΕΚΤ με τη δική του (υποθετική) αιτιολογία και ότι παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία. Επιπλέον, στο πλαίσιο της εκτίμησης που διενήργησε, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε τις διαδικαστικές εγγυήσεις της αναιρεσείουσας που προβλέπονται στον Χάρτη και παρέβη το καθήκον αιτιολόγησης που υπέχει. Τέλος, η αναιρεσείουσα φρονεί ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη ότι η φήμη του μετόχου δεν είναι αφ' εαυτής κρίσιμη, και πάντως δεν μπορεί να πλήξει την υπόληψη του πιστωτικού ιδρύματος, ότι υπόκειται σε περιορισμένο μόνον έλεγχο και ότι μπορεί, το πολύ, να έχει ως συνέπεια την αναστολή των δικαιωμάτων ψήφου όσον αφορά τα διευθυντικά καθήκοντα του μετόχου.

115. Ωστόσο, η αναιρεσείουσα δεν αμφισβητεί ότι το άρθρο 14, παράγραφος 2, της οδηγίας 2013/36 επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να αρνούνται τη χορήγηση άδειας έναρξης δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος εφόσον, ενόψει της αναγκαιότητας να εξασφαλισθεί η υγιής και συνετή διαχείριση του πιστωτικού ιδρύματος, δεν έχουν πεισθεί για την καταλληλότητα, μεταξύ άλλων, των *μετόχων*. Τούτο ισχύει ιδίως εάν δεν πληρούνται τα κριτήρια εκτίμησης του άρθρου 23, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, συμπεριλαμβανομένου του κριτηρίου της φήμης. Δεδομένου ότι το άρθρο 18, στοιχείο γ', της οδηγίας 2013/36 επιτρέπει, αντιστρόφως, στις εν λόγω αρχές να ανακαλούν την άδεια λειτουργίας, εάν οι εν λόγω προϋποθέσεις έχουν παύσει να πληρούνται, η ΕΚΤ είχε αναμφίβολα την εξουσία, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1024/2013, να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας της αναιρεσείουσας, κατόπιν σχετικής πρότασης της MFSA, εφόσον ο βασικός μέτοχός της δεν μπορούσε (πλέον) να αποδείξει ότι διέθετε την απαιτούμενη φήμη κατά την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, της εν λόγω οδηγίας, κατά τρόπο πειστικό για την MFSA ή την ΕΚΤ. Το Γενικό Δικαστήριο διατύπωσε την κρίση αυτή, στις σκέψεις 67 έως 72 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο.

116. Επομένως, τα επιχειρήματα της αναιρεσείουσας ότι η φήμη του βασικού μετόχου δεν ασκεί επιρροή στην ανάκληση της άδειας λειτουργίας είναι αλυσιτελή και πρέπει να απορριφθούν.

[59] ΕΕ 1996, L 309, σ. 1.

[60] Υπόθεση C-124/20, EU:C:2021:1035.

β) Απόρριψη από το Γενικό Δικαστήριο

117. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο αιτιολόγησε την απόρριψη του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος διατυπώθηκε με αρκετά συνοπτικό τρόπο στο δικόγραφο της προσφυγής, κατ' ουσίαν, με το ακόλουθο σκεπτικό.

118. Πρώτον, η ανάκληση της άδειας λειτουργίας δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 2, και του άρθρου 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36 μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι οι μέτοχοι ή οι εταίροι δεν διαθέτουν (πλέον) την απαιτούμενη καταλληλότητα, για παράδειγμα, λόγω έλλειψης καλής φήμης.

119. Δεύτερον, η έννοια της (καλής) φήμης αποτελεί αόριστη νομική έννοια, η οποία αναφέρεται στην ιδιότητα ενός προσώπου που ενεργεί σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα και τους ισχύοντες κανόνες, καθώς και στην εκτίμηση που απολαύει στο κοινό λόγω της ιδιότητας αυτής και της συμπεριφοράς του, όπερ σημαίνει ότι κρίσιμη είναι επίσης η αντίληψη των τρίτων. Δεδομένου ότι η επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εμπιστοσύνη του κοινού και των συμμετεχόντων στην τραπεζική αγορά προς τα πιστωτικά ιδρύματα, η απώλεια της εμπιστοσύνης αυτής μπορεί να επιφέρει απώλεια χρηματοδότησής τους και να δημιουργήσει ως εκ τούτου κίνδυνο όχι μόνο για το οικείο πιστωτικό ίδρυμα, αλλά και για το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ένωση και σε κάθε επιμέρους κράτος μέλος[61].

120. Τρίτον, οι αμφιβολίες που διατυπώθηκαν στην επίδικη απόφαση της ΕΚΤ ως προς την υπόληψη και την καταλληλότητα του βασικού μετόχου, λόγω των κατηγοριών που του απαγγέλθηκαν, είναι ικανές να εγείρουν επίσης αμφιβολίες ως προς την ορθή και συνετή διαχείριση της αναιρεσείουσας. Η αρνητική εικόνα που δημιουργήθηκε, κατ' αυτόν τον τρόπο, όσον αφορά τη φήμη του εν λόγω πιστωτικού ιδρύματος στο κοινό, καθώς και στους πελάτες και στους επιχειρηματικούς εταίρους του, εφόσον αποδεικνύεται από συγκεκριμένα στοιχεία, μπορεί να καθιστά δικαιολογημένη την ανάκληση της άδειας λειτουργίας του, στην περίπτωση που η άδεια αυτή μπορεί να δημιουργήσει τους προαναφερθέντες κινδύνους[62].

121. Τέταρτον, κατά την άποψη του Γενικού Δικαστηρίου, είναι αποδεδειγμένο και/ή αδιαμφισβήτητο ότι η εν λόγω απαγγελία κατηγοριών είχε, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας, στην οποία προέβη οργανισμός διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας, όσον αφορά τον μαλτέζικο τραπεζικό τομέα στο σύνολό του. Επιπλέον, είχε ως συνέπεια την απόσυρση καταθέσεων, τη διακοπή των αντίστοιχων τραπεζικών σχέσεων και την καταγγελία των συμβάσεων των κυριότερων δανειοληπτών της αναιρεσείουσας, με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί σοβαρά η κατάστασή της. Η ΕΚΤ στηρίχθηκε σε μια δέσμη στοιχείων και αρνητικών αποτελεσμάτων που προέκυψαν μετά την απαγγελία κατηγοριών και που καταδεικνύουν αντικειμενικώς την αρνητική εικόνα που σχημάτισαν οι πελάτες όσον αφορά τη φήμη του βασικού μετόχου και της αναιρεσείουσας, καθώς και τον κλονισμό της εμπιστοσύνης τους στην αναιρεσείουσα. Τα γεγονότα αυτά δημιούργησαν κίνδυνο για την αναιρεσείουσα και το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ένωση και σε κάθε κράτος μέλος[63].

122. Πέμπτον, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων αρνητικών συνεπειών που είχαν ήδη εκδηλωθεί για την αναιρεσείουσα και τον μαλτέζικο τραπεζικό τομέα, δεν μπορεί να προσαφθεί βασίμως στην ΕΚΤ ότι παρέβλεψε το γεγονός ότι το επίμαχο κατηγορητήριο αφορούσε παραβάσεις των κανόνων σχετικά με τις κυρώσεις των Ηνωμένων Πολιτειών κατά της Ισλαμικής

[61] Σκέψεις 67 έως 69 και 73 έως 80 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

[62] Σκέψεις 96 έως 102 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

[63] Σκέψεις 104 έως 106, 111 και 112 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

Δημοκρατίας του Ιράν, μολονότι η επικρινόμενη συμπεριφορά δεν ήταν βέβαιον ότι ήταν παράνομη υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης ή ήταν ενδεχομένως «αποκλειστικώς τεχνικής φύσης». Η ΕΚΤ δεν όφειλε να λάβει υπόψη το βάσιμο των κατηγοριών που περιέχονταν στο επίμαχο κατηγορητήριο, αλλά μόνον τις συνέπειες των εν λόγω κατηγοριών στην υπόληψη του βασικού μετόχου, στην κατάσταση της αναιρεσείουσας και στην τραπεζική αγορά συνολικά [64].

123. Κατ' αρχάς, θα εξετάσω την ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2013/36 καθώς και της αόριστης νομικής έννοιας της φήμης, η οποία αποτελεί για πρώτη φορά αντικείμενο της νομολογίας του Δικαστηρίου (υπό γ). Στη συνέχεια, θα εξετάσω αν το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι πληρούνταν οι προϋποθέσεις της νομικής αυτής έννοιας, συντασσόμενο με την αιτιολογία της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ (υπό δ). Τέλος, θα εξετάσω την κύρια αντίρρηση της αναιρεσείουσας ότι ο κανονισμός 2271/96 δεν επιτρέπει ούτε στην ΕΚΤ ούτε στο Γενικό Δικαστήριο να επικαλεστούν την απαγγελία κατηγοριών κατά του βασικού μετόχου της στις Ηνωμένες Πολιτείες για να δικαιολογήσουν την έλλειψη φήμης και την ανάκληση της άδειας λειτουργίας της αναιρεσείουσας (υπό ε).

γ) Η έννοια της φήμης στο άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36

124. Όπως επισημαίνεται στη σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, η έννοια της φήμης του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2013/36 αποτελεί αόριστη νομική έννοια, την οποία η οδηγία αυτή δεν ορίζει ακριβέστερα.

125. Με βάση την αρχή που διατυπώνεται στη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με την πράξη της οποίας αποτελεί μέρος [65].

126. Από την εξέταση των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων προκύπτει [66] ότι, με βάση το γράμμα της, η έννοια της φήμης υποδηλώνει, μόνο στην απόδοση στη γαλλική και την ιταλική γλώσσα, την εντιμότητα [67], καθώς και, στην απόδοση στην πορτογαλική γλώσσα, την καταλληλότητα [68] του ενδιαφερομένου, ήτοι μια πραγματική ιδιότητα που μπορεί επίσης να εκδηλώνεται στη (σύμφωνη ή αντίθετη προς τα ισχύοντα πρότυπα) συμπεριφορά του. Ωστόσο, σε όλες τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις, η έννοια αυτή αναφέρεται, όπως ορθώς επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 76 και 77 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, στην υπόληψη ή στο γόητρο [69] του προσώπου αυτού, ήτοι στον τρόπο με τον οποίο το κοινό ή οι τρίτοι αντιλαμβάνονται τις ιδιότητες ή τη συμπεριφορά του.

64 Σκέψεις 116 έως 119 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

65 Αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2022, Autorité des marchés financiers (C-302/20, EU:C:2022:190, σκέψη 63), και 12ης Ιανουαρίου 2023, Österreichische Post (Πληροφορίες σχετικά με τους αποδέκτες των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα) (C-154/21, EU:C:2023:3, σκέψη 29).

66 Οι γλωσσικές αποδόσεις αυτές είναι όλες εξίσου δεσμευτικές και, ως εκ τούτου, καμία εξ αυτών δεν υπερισχύει των άλλων· βλ. αποφάσεις της 26ης Ιανουαρίου 2021, Hessischer Rundfunk (C-422/19 και C-423/19, EU:C:2021:63, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 17ης Ιανουαρίου 2023, Ισπανία κατά Επιτροπής (C-632/20 P, EU:C:2023:28, σκέψεις 40 έως 42).

67 FR: «honorabilité» και IT: «onorabilità».

68 PT: «idoneidade».

69 BG: «репутацията», CZ: «pověst», DA: «omdømme», DE: «Leumund», FI: «maine», EL: «φήμη», EN: «reputation», ES: «reputación», ET: «maine», HR: «ugled», HU: «jó hírneve», LT: «reputaciją», LV: «reputācija», MT: «ir-reputazzjoni», NL: «reputatie», PL: «reputacja», RO: «reputația», SK: «dobrá povesť», SL: «ugled» και SV: «anseende».

127. Επίσης, υπό το πρίσμα των σκοπών και του ρυθμιστικού πλαισίου του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, καθώς και του τρόπου λειτουργίας των σχετικών χρηματοπιστωτικών και τραπεζικών αγορών, οι πραγματικές (αντικειμενικές) ιδιότητες του ενδιαφερομένου είναι λιγότερο κρίσιμες. Μεγαλύτερη σημασία έχει, αντιθέτως, η (υποκειμενική) αντίληψη του κοινού, ιδίως των φορέων της αγοράς, όσον αφορά τις εν λόγω ιδιότητες και τη συμπεριφορά του προσώπου αυτού. Η γενική εμπιστοσύνη στην καταλληλότητα, τις γνώσεις, τις δεξιότητες, την πείρα, την ακεραιότητα, την αξιοπιστία και τη χρηματοοικονομική ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων[70], των οποίων η φερεγγυότητα υπόκειται σε συνεχή παρακολούθηση από τους οργανισμούς διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας, καθώς και των προσώπων που καθορίζουν τις δραστηριότητές τους, αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία, την προστασία και τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών και των κεφαλαιαγορών. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει σαφώς από την παρατήρηση των αγορών μετοχών και ομολόγων, οι αγορές αυτές είναι πολύ ευμετάβλητες. Αρκούν ορισμένες δημόσιες δηλώσεις ή διαδόσεις για να υπάρξει αντίδραση.

128. Συνεπώς, η έννοια της φήμης αναφέρεται στην υπόληψη του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και των μετόχων και των εταίρων του, έναντι τρίτων, όπως έναντι των λοιπών φορέων της αγοράς, και ιδίως των πιστωτών και των πελατών. Εάν η εμπιστοσύνη τους στο εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα ή στα πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό του εκλείψει ή θιγεί σοβαρά, προκαλούνται άμεσα αντιδράσεις των φορέων της αγοράς. Οι αντιδράσεις αυτές έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές με το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα, συνεπάγονται οικονομικές ζημίες και μπορούν να επηρεάσουν τη λειτουργία και τη σταθερότητα της χρηματοπιστωτικής αγοράς στο σύνολό της[71].

129. Όπως ορθώς επισημαίνεται επανειλημμένως, στις σκέψεις 67 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, οι κανόνες του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, ιδίως το άρθρο 14. παράγραφος 2, της οδηγίας 2013/36, αποσκοπούν ακριβώς στην προστασία των χρηματοπιστωτικών αγορών από τέτοιους κινδύνους, διασφαλίζοντας «την καταλληλότητα των μετόχων ή εταίρων» «ενόψει της αναγκαιότητας να εξασφαλισθεί η υγιής και συνετή διαχείριση του πιστωτικού ιδρύματος», καθώς και την πλήρωση των κριτηρίων εκτίμησης του άρθρου 23, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

130. Συνεπώς, η έννοια της φήμης δεν απαιτεί να συμπίπτει η αντίληψη των φορέων της αγοράς με τις πραγματικές ιδιότητες του ενδιαφερομένου, πόσο μάλλον να έχουν αποδειχθεί ορισμένες συμπεριφορές του προσώπου αυτού. Ειδικότερα, αντιθέτως προς την άποψη της αναιρεσείουσας, η ΕΚΤ ή το Γενικό Δικαστήριο δεν όφειλαν να αποδείξουν ότι ο ενδιαφερόμενος διέπραξε αδικήματα και ότι μπορούσε να διωχθεί ποινικώς στην Ένωση (βλ., συναφώς, λεπτομερέστερα, σημεία 135 επ. και 142 επ. των παρουσών προτάσεων). Επίσης, βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2013/36, αρκεί η στοιχειοθέτηση βάσιμης υπόνοιας για τη διάπραξη, την απόπειρα διάπραξης ή τον αυξημένο κίνδυνο διάπραξης αδικήματος που σχετίζεται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού

[70] Βλ., επίσης, άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2013/36.

[71] Εξάλλου, τούτο ισχύει όχι μόνο στην περίπτωση της απώλειας εμπιστοσύνης, δηλαδή με την αρνητική έννοια, όπως στην πασίγνωστη περίπτωση της ελληνικής κρίσης δημόσιου χρέους (βλ. διάταξη της 12ης Μαρτίου 2020, EMB Consulting κ.λπ. κατά ΕΚΤ, C-571/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:208, και απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2015, Accorinti κ.λπ. κατά ΕΚΤ, T-79/13, EU:T:2015:756), αλλά και με τη θετική έννοια, όπως καταδεικνύει η περίπτωση της οικονομικής κρίσης της France Télécom και/ή της Orange· η Orange μπόρεσε να αναχρηματοδοτηθεί στην κεφαλαιαγορά με δικά της μέσα μόνον κατόπιν δημόσιων δηλώσεων του Γάλλου Υπουργού Οικονομίας που δημιούργησαν εμπιστοσύνη (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 2013, Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής, C-399/10 P και C-401/10 P, EU:C:2013:175, και της 30ής Νοεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Γαλλίας και Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912).

Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας[72].

131. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο διαπιστώνοντας[73] ότι, παρά την απουσία καταδικαστικής απόφασης με ισχύ δεδικασμένου, η απαγγελία κατηγοριών κατά του βασικού μετόχου θίγει τη φήμη της οποίας χαίρει ο βασικός μέτοχος στο κοινό.

132. Ωστόσο, όπως εκτίθεται αναλυτικότερα στα σημεία 135 επ. των παρουσών προτάσεων, η ΕΚΤ και το Γενικό Δικαστήριο οφείλουν, συναφώς, να βεβαιώνονται ότι οι αιτιάσεις δεν είναι εντελώς αστήρικτες ή καταχρηστικές.

133. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, στις σκέψεις 71 έως 119 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η σχετική συλλογιστική που εκτίθεται στην επίδικη απόφαση της ΕΚΤ ήταν νόμιμη[74]. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε, χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, ότι ο *κίνδυνος* για τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος στην Ένωση και στα κράτη μέλη, ο οποίος απέρρεε από την προσβολή της φήμης του βασικού μετόχου, αρκούσε για να δικαιολογήσει την ανάκληση της άδειας λειτουργίας της αναιρεσείουσας.

134. Απομένει να εξεταστεί ποιες είναι οι διαδικαστικές απαιτήσεις και ποιο είναι το επίπεδο απόδειξης που απαιτούνται για να αποδειχθεί η έλλειψη φήμης και ο εντεύθεν κίνδυνος, καθώς και αν οι απαιτήσεις αυτές πληρούνται εν προκειμένω. Όπως θα εκθέσω στη συνέχεια, όχι απλώς πληρούνται όντως οι απαιτήσεις αυτές, αλλά η ΕΚΤ επίσης απέδειξε –και το Γενικό Δικαστήριο το επιβεβαίωσε χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο– ότι ο σχετικός κίνδυνος επήλθε πράγματι.

δ) Διαδικαστικές και αποδεικτικές απαιτήσεις για την απόδειξη της έλλειψης καλής φήμης και του εντεύθεν κινδύνου

135. Βάσει του γενικού καθήκοντος επιμέλειας και έρευνας, το οποίο επίσης αποτελεί τη βάση του δικαιώματος χρηστής διοικήσεως κατά το άρθρο 41 του Χάρτη[75], όταν η ΕΚΤ εφαρμόζει αόριστες νομικές έννοιες που της παρέχουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως κατά την έκδοση επαχθούς για τον ενδιαφερόμενο απόφασης, οφείλει να εξετάζει, με επιμέλεια και αμεροληψία, όλα τα στοιχεία που ασκούν επιρροή στη συγκεκριμένη περίπτωση[76].

136. Στη σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι, προκειμένου οι αρμόδιες αρχές και η ΕΚΤ να εκτιμήσουν αν πληρούται το κριτήριο που αφορά την αόριστη έννοια της φήμης σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, τους λόγους θέσπισης του κριτηρίου και τους σκοπούς που αυτό επιδιώκει να διασφαλίσει. Τούτο συνάδει, επίσης, με τις απαιτήσεις των κοινών κατευθυντήριων

72 ΕΕ 2005, L 309, σ. 15.

73 Σκέψη 90 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

74 Βλ. σ. 4 επ., και ιδίως σ. 8, της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ.

75 Βλ. επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 41 – Δικαίωμα χρηστής διοίκησης (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17).

76 Πρβλ. απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2018, Weiss κ.λπ. (C-493/17, EU:C:2018:1000, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

γραμμών, οι οποίες μπορούν, στην καλύτερη περίπτωση, να δεσμεύσουν έμμεσα την ΕΚΤ[77]. Στα σημεία 10.9, 10.13 και 10.16 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών προβλέπεται ότι η εκτίμηση αυτή πρέπει να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των διαθέσιμων σχετικών πληροφοριών που προέρχονται από έγκυρες και αξιόπιστες πηγές και ότι πρέπει να πραγματοποιείται εκτίμηση κατά περίπτωση[78]. Επιπλέον, στη σκέψη 119 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς απαιτεί από την ΕΚΤ να λαμβάνει υπόψη κάθε προσκομισθέν στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να αποδείξει ότι ενδεχόμενη δίωξη δεν άσκησε επιρροή στη φήμη ή στη διαχείριση του οικείου ιδρύματος, όπερ θα μπορούσε να απορρέει ενδεχομένως από τον καταχρηστικό ή τον προδήλως αβάσιμο χαρακτήρα της δίωξης.

137. Συναφώς, στις σκέψεις 81 έως 85 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι, στην επίδικη απόφαση, η ΕΚΤ στηρίχθηκε σε ανακοινωθέν Τύπου που είχε δημοσιευθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών στις 19 Μαρτίου 2018. Κατά το ανακοινωθέν αυτό, ο βασικός μέτοχος συνελήφθη για τη φερόμενη συμμετοχή του σε σύστημα μέσω του οποίου περίπου 115 εκατομμύρια δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (USD), τα οποία είχαν καταβληθεί για τη χρηματοδότηση οικιστικού συγκροτήματος στη Βενεζουέλα, διοχετεύθηκαν σε Ιρανούς και σε ιρανικές επιχειρήσεις. Το κατηγορητήριο της Εισαγγελίας των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Νότια Περιφέρεια της Νέας Υόρκης βρέθηκε στο επίκεντρο της προσοχής των διεθνών μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικριτικών για την αναιρεσείουσα δημοσιευμάτων, εγείροντας σοβαρές αμφιβολίες για την ακεραιότητα του βασικού μετόχου της και θίγοντας σοβαρά την υπόληψή της[79]. Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι οι κατηγορίες αυτές ήταν καταχρηστικές ή προδήλως αβάσιμες.

138. Επιπλέον, στις σκέψεις 91 έως 94 και 100 έως 115 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε τα προβληθέντα από την ΕΚΤ και μη αμφισβητηθέντα από την αναιρεσείουσα πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία αποδείκνυαν ότι η εν λόγω ποινική διαδικασία είχε αντίκτυπο στην υπόληψη της ίδιας της αναιρεσείουσας και οδήγησε σε αρνητική προδιάθεση της αγοράς. Τούτο προκύπτει, πρώτον, από τον σημαντικό αριθμό αιτημάτων ανάληψης καταθέσεων τα οποία υποβλήθηκαν μετά την κίνηση της δίωξης και τα οποία αντιστοιχούσαν σε ποσό μεγαλύτερο του 40 % του συνολικού ποσού καταθέσεων που ήταν καταχωρισμένο στον ισολογισμό της αναιρεσείουσας, δεύτερον, από τη διακοπή των αντίστοιχων τραπεζικών σχέσεων, τρίτον, από την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας στην οποία προέβη οργανισμός διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας για τον μαλτέζικο τραπεζικό τομέα στο σύνολό του, όπως προκύπτει από αναφορές στην εν λόγω δίωξη που περιλαμβάνονταν, μεταξύ άλλων, στην έκθεση αξιολόγησης του ανωτέρω οργανισμού, τέταρτον, από επιστολή του μεγαλύτερου δανειολήπτη της αναιρεσείουσας με την οποία αυτός ζητούσε την πρόωρη λήξη της σύμβασης δανείου του, το οποίο αντιπροσώπευε το 90 % των δανείων της αναιρεσείουσας και αποτελούσε, επομένως, την κύρια πηγή εσόδων της, και, πέμπτον, από το γεγονός ότι, από το 10 % των υπόλοιπων συμβάσεων δανείου, οι οποίες αντιστοιχούσαν σε πέντε δάνεια, οι τρεις δανειολήπτες είχαν παύσει να εξοφλούν το κεφάλαιο και τους τόκους, ενώ οι άλλοι δύο είχαν ζητήσει την πρόωρη λήξη της σύμβασης δανείου τους[80].

[77] Πρβλ., για παράδειγμα, απόφαση της 19ης Ιουλίου 2016, Kotnik κ.λπ. (C-526/14, EU:C:2016:570, σκέψεις 40 και 41). Η εν λόγω δεσμευτική ισχύς ισχύει, όπως προκύπτει από το καθεστώς που εκτίθεται στην εισαγωγή των κοινών κατευθυντήριων γραμμών, κατ' αρχάς μόνο για την ΕΑΤ, την ΕΑΑΕΣ και την ΕΑΚΑΑ. Ωστόσο, ισχύει επίσης, κατ' αναλογία, και για την ΕΚΤ, στο μέτρο που, ως εποπτική αρχή, έχει ενστερνιστεί τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές.

[78] Βλ., επίσης, σκέψεις 75 και 86 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

[79] Βλ. σελίδες 5 και 6 της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ.

[80] Σελίδα 8 (ιδίως υποσημειώσεις 21 και 22) της επίδικης απόφασης της ΕΚΤ.

139. Το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο συνάγοντας από τις ανωτέρω περιστάσεις το συμπέρασμα ότι η απαγγελία κατηγοριών έθιξε την υπόληψη του βασικού μετόχου και της αναιρεσείουσας και ότι είχε ορισμένες αρνητικές συνέπειες όχι μόνο για την ίδια, ιδίως υπό τη μορφή προβλημάτων κεφαλαιοποίησης και ρευστότητας, αλλά και για τον μαλτέζικο τραπεζικό τομέα και για τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος της Ένωσης στο σύνολό του. Επομένως, ο κίνδυνος που μνημονεύεται στα σημεία 128 έως 134 των παρουσών προτάσεων επήλθε πράγματι.

140. Ως εκ τούτου, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 112 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η ΕΚΤ στηρίχθηκε σε δέσμη στοιχείων και αρνητικών αποτελεσμάτων. Τα στοιχεία και τα αποτελέσματα αυτά προέκυψαν μετά την απαγγελία κατηγοριών και κατέδειξαν αντικειμενικώς την αρνητική εικόνα που σχημάτισαν οι πελάτες όσον αφορά τη φήμη του βασικού μετόχου και της αναιρεσείουσας καθώς και τον κλονισμό της εμπιστοσύνης τους. Τα γεγονότα αυτά εγκυμονούσαν κινδύνους για την αναιρεσείουσα, καθώς και για το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ένωση και σε κάθε κράτος μέλος.

141. Συνεπώς, οι αιτιάσεις με τις οποίες η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε και/ή εφάρμοσε εσφαλμένα την έννοια της φήμης, ότι υπερέβη τις εξουσίες του, ότι υποκατέστησε παρανόμως την ΕΚΤ, ότι παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία ή ότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή του πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμες.

ε) Η σημασία του κανονισμού 2271/96

142. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο έσφαλε συνάγοντας το συμπέρασμα περί προσβολής της φήμης και διαπιστώνοντας τον εντεύθεν κίνδυνο. Η απαγγελία κατηγοριών κατά του βασικού μετόχου της βασίζεται σε αδικήματα που δεν είναι αξιόποινα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εξάλλου, ο κανονισμός 2271/96, και ειδικότερα το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού [81], προστατεύει επίσης τον ενδιαφερόμενο από ποινικές διώξεις εντός της Ένωσης.

143. Στις σκέψεις 116 έως 119 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τις συγκεκριμένες, ήδη επελθούσες, αρνητικές συνέπειες για την αναιρεσείουσα και για τον μαλτέζικο τραπεζικό τομέα, δεν προσήψε στην ΕΚΤ ότι παρέβλεψε, μεταξύ άλλων, τη σημασία του κανονισμού 2271/96. Το γεγονός ότι το κατηγορητήριο αφορούσε παραβάσεις κανόνων σχετικά με τις κυρώσεις των Ηνωμένων Πολιτειών κατά της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, μολονότι δεν ήταν βέβαιον ότι η επικρινόμενη συμπεριφορά ήταν παράνομη υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, ή το γεγονός ότι επρόκειτο ενδεχομένως για «παραβάσεις αποκλειστικώς τεχνικής φύσης» για τις οποίες υπήρχαν αμφιβολίες δεν ασκούσε επιρροή κατά την άποψη του Γενικού Δικαστηρίου. Τούτο δε διότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η συμπεριφορά αυτή δεν ήταν παράνομη βάσει του δικαίου των Ηνωμένων Πολιτειών ή του δικαίου της Ένωσης, η ΕΚΤ δεν όφειλε να λάβει υπόψη το βάσιμο των κατηγοριών που περιέχονταν στο επίμαχο κατηγορητήριο, αλλά το σημαντικότερο στοιχείο που έπρεπε να ληφθεί υπόψη ήταν οι συνέπειες των εν λόγω κατηγοριών στην υπόληψη του βασικού μετόχου, στην κατάσταση της αναιρεσείουσας και στην τραπεζική αγορά συνολικά.

144. Φρονώ ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο απαντώντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην πρωτοδίκως προβληθείσα αιτίαση της αναιρεσείουσας.

[81] Η διάταξη αυτή ορίζει τα εξής: «Ουδεμία απόφαση δικαστηρίου ή διοικητικής αρχής ευρισκομένης εκτός της Κοινότητας, ληφθείσα κατ' εφαρμογή, άμεση ή έμμεση, των νόμων που προσδιορίζονται στο παράρτημα και των μέτρων που βασίζονται σ' αυτούς ή απορρέουν από αυτούς, αναγνωρίζεται ή κηρύσσεται εκτελεστή καθ' οιονδήποτε τρόπο».

145. Το γεγονός ότι η ΕΚΤ δεν έλαβε υπόψη το ενδεχόμενο οι απαγγελθείσες κατηγορίες περί εγκληματικής συμπεριφοράς, βάσει του κανονισμού 2271/96, να αφορούσαν μη αξιόποινες πράξεις στην Ένωση ή, εν πάση περιπτώσει, πράξεις για τις οποίες δεν μπορούσε να ασκηθεί ποινική δίωξη [82], δεν μπορεί να κλονίσει το συμπέρασμα που συνήχθη στα σημεία 135 έως 141 των παρουσών προτάσεων. Συγκεκριμένα, αυτό που διαπιστώθηκε ήταν ότι ο απορρέων από την προσβολή της φήμης της αναιρεσείουσας κίνδυνος επήλθε πράγματι. Τούτο είναι εντελώς ανεξάρτητο από το ζήτημα αν η συμπεριφορά που προσήφθη στον βασικό μέτοχό της ήταν στην πραγματικότητα αξιόποινη εντός της Ένωσης ή όχι. Όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο χωρίς να υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο και όπως επίσης υποστηρίζει η Επιτροπή, η ΕΚΤ όφειλε απλώς και μόνο να εκτιμήσει αν οι κατηγορίες αυτές μπορούσαν να έχουν αρνητικές συνέπειες για την αναιρεσείουσα και για τις χρηματοπιστωτικές αγορές, και όχι αν ήταν πράγματι αποδεδειγμένες ή αν μπορούσε να ασκηθεί η σχετική δίωξη εντός της Ένωσης για τις οικείες πράξεις.

146. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και εξ αντιδιαστολής: η MFSA και η ΕΚΤ δεν μπορούσαν να αγνοήσουν τον κίνδυνο που είχε προκύψει και ήδη επέλθει και να διατηρήσουν σε ισχύ την άδεια λειτουργίας της αναιρεσείουσας, για τη συνέχιση της άσκησης της δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος, απλώς και μόνον επειδή η συμπεριφορά που προσήφθη στον βασικό μέτοχό της ενδεχομένως δεν ήταν αξιόποινη στην Ένωση ή επειδή δεν μπορούσε να ασκηθεί εκεί σχετική δίωξη. Τούτο θα σήμαινε ότι οι αρχές αυτές θα όφειλαν, κατά παράβαση του εποπτικού καθήκοντός τους να παρεμβαίνουν προληπτικά, να επιτρέψουν μια οφθαλμοφανή σοβαρή διατάραξη των χρηματοπιστωτικών αγορών και/ή την επιδείνωσή της.

147. Τέλος, επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκλησης της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος, δεν επηρεάζονται ούτε το πεδίο εφαρμογής ούτε ο προστατευτικός σκοπός του κανονισμού 2271/96. Σκοπός του κανονισμού αυτού είναι η προστασία των φορέων της αγοράς μόνον από ποινικές διώξεις τις οποίες ασκούν δικαστήρια ή αρχές τρίτων κρατών ή από αξιώσεις αποζημίωσης σε περίπτωση παράβασης ορισμένων αλλοδαπών κανόνων επιβολής κυρώσεων που εφαρμόζονται εξωεδαφικά στο διεθνές εμπόριο ή στην κίνηση κεφαλαίων [83], αλλά όχι από τη συνεκτίμηση των οικείων συμπεριφορών και των συνεπειών τους κατά την εκτίμηση της καταλληλότητας, της ακεραιότητας, της αξιοπιστίας και της υπόληψής τους σε σχέση με την άσκηση της δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος.

148. Συνεπώς, η αιτίαση αυτή πρέπει επίσης να απορριφθεί ως αβάσιμη.

149. Επομένως, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P είναι αβάσιμος στο σύνολό του.

3. Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P: πλάνη περί το δίκαιο του Γενικού Δικαστηρίου, ιδίως ο δυσανάλογος χαρακτήρας της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας

150. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P, η αναιρεσείουσα, επαναλαμβάνοντας και/ή τροποποιώντας εν μέρει αιτιάσεις διατυπωθείσες στο πλαίσιο των δύο άλλων λόγων αναιρέσεως, προβάλλει την αιτίαση ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση, μεταξύ άλλων, της αναλογικότητας των ενεργειών της ΕΚΤ. Το γεγονός ότι η ΕΚΤ δεν αποδέχθηκε μια αρχική πρόταση της MFSA για

[82] Όσον αφορά τις αστικές συνέπειες και το άρθρο 5 του κανονισμού 2271/96, βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Bank Melli Iran (C-124/20, EU:C:2021:1035, σκέψεις 35 επ.).

[83] Βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Bank Melli Iran (C-124/20, EU:C:2021:1035, σκέψεις 35 έως 37).

ανάκληση της άδειας λειτουργίας αποδεικνύει ότι οι προηγούμενες οδηγίες της MFSA για παύση της λειτουργίας της τράπεζας δεν ήταν δικαιολογημένες. Η εν λόγω ανάκληση της άδειας λειτουργίας ήταν δυσανάλογη, επειδή ήταν προγενέστερη της περάτωσης της ποινικής διαδικασίας που είχε κινηθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ η τράπεζα είχε ήδη αναστείλει τη λειτουργία της. Επιπλέον, με τη δεύτερη πρότασή της, η MFSA απέσυρε τις (αναληθείς) κατηγορίες περί οικονομικών δυσχερειών χωρίς να επανεξετάσει την αναλογικότητα.

151. Από τους ανωτέρω ισχυρισμούς δεν προκύπτει με την απαιτούμενη σαφήνεια και ακρίβεια ούτε το περιεχόμενο των οικείων αιτιάσεων ούτε το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης που φέρεται ότι πάσχει πλάνη περί το δίκαιο. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως είναι απαράδεκτος [84] και, εν πάση περιπτώσει, ακατάλληλος για τη στοιχειοθέτηση της πλάνης περί το δίκαιο την οποία φέρεται ότι ενέχει η εν λόγω απόφαση.

152. Επομένως, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-256/22 P πρέπει να απορριφθεί.

4. Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-750/21 P: λοιπές αιτιάσεις

153. Με τις λοιπές αιτιάσεις του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-750/21 P, η αναιρεσείουσα βάλλει κατά των κρίσεων που διατύπωσε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 33 έως 51 της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως. Με τον συγκεκριμένο λόγο ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι η ΕΚΤ υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι, επειδή η αναιρεσείουσα απώλεσε την ιδιότητα του πιστωτικού ιδρύματος συνεπεία της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της, η ΕΚΤ δεν ήταν αρμόδια να απευθύνει εντολές στην MFSA και/ή να αναλάβει την άμεση προληπτική εποπτεία.

154. Προς στήριξη των αιτιάσεών της, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή των κανονισμών 1024/2013 και 575/2013, καθώς και της οδηγίας 2013/36. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η ιδιότητα του «πιστωτικού ιδρύματος» προϋποθέτει ότι το εν λόγω ίδρυμα έχει (υποχρεωτικά) άδεια άσκησης της εν λόγω δραστηριότητας.

155. Συναφώς, στην επίδικη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι η αρμοδιότητα της ΕΚΤ εκτείνεται μόνο στα «πιστωτικά ιδρύματα» και στις δραστηριότητές τους, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 3, του κανονισμού 1024/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 1, σημείο 1, του κανονισμού 575/2013 [85]. Δεύτερον, έκρινε ότι, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 1024/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 1, σημείο 42, του κανονισμού 575/2013, για την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικού ιδρύματος απαιτείται αντίστοιχη άδεια λειτουργίας και ότι, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/36, τα κράτη μέλη οφείλουν να απαγορεύουν σε πρόσωπα ή επιχειρήσεις που δεν είναι πιστωτικά ιδρύματα να ασκούν τη δραστηριότητα αυτή [86]. Τρίτον, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού ότι ο πρώην κάτοχος άδειας λειτουργίας η οποία έχει ανακληθεί δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 5, του κανονισμού 1024/2013 δεν μπορεί πλέον να ασκεί τέτοια δραστηριότητα ούτε να θεωρείται «πιστωτικό ίδρυμα», με αποτέλεσμα οι κανόνες του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού να μην έχουν πλέον εφαρμογή για

[84] Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 2010, Nuova Agricast και Cofra κατά Επιτροπής (C-67/09 P, EU:C:2010:607, σκέψεις 48 και 49), και της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-817/18 P, EU:C:2020:637, σκέψη 115).

[85] Σκέψεις 35 έως 39 της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης.

[86] Σκέψη 40 της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης.

τη θεμελίωση της αρμοδιότητας της ΕΚΤ επί των εν λόγω ιδρυμάτων[87]. Ως εκ τούτου, η ΕΚΤ στερούνταν προδήλως αρμοδιότητας όσον αφορά την αναιρεσείουσα στις 13 Νοεμβρίου και/ή στις 20 Δεκεμβρίου 2018, λόγω της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας που είχε πραγματοποιηθεί ήδη στις 2 Νοεμβρίου 2018. Ορθώς προέβη η ΕΚΤ στη σχετική γνωστοποίηση με το επίδικο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου[88].

156. Φρονώ ότι το ανωτέρω σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου είναι τυπολατρικό και ενέχει πλάνη περί το δίκαιο.

157. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1024/2013 προκύπτει σαφώς ότι η ΕΚΤ είναι αρμόδια τόσο «[ν]α χορηγεί άδεια λειτουργίας πιστωτικών ιδρυμάτων» όσο και «να ανακαλεί την άδεια αυτή». Ωστόσο, η αρμοδιότητα χορήγησης άδειας λειτουργίας συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι η ΕΚΤ οφείλει να εξετάζει την αίτηση φυσικού ή νομικού προσώπου που *δεν είναι ακόμη* πιστωτικό ίδρυμα, αλλά προτίθεται να καταστεί τέτοιο δυνάμει της άδειας λειτουργίας. Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της ratione temporis αρμοδιότητας της ΕΚΤ να ανακαλεί την άδεια λειτουργίας, πρέπει να συνεκτιμηθεί ότι η εν λόγω ανάκληση, αν αποδειχθεί ότι ενέχει πλάνη περί το δίκαιο, πρέπει να μπορεί είτε να ανακληθεί μεταγενέστερα από την ΕΚΤ με δική της πρωτοβουλία ως actus contrarius είτε να εξαλειφθεί ενδεχομένως αναδρομικώς από την έννομη τάξη της Ένωσης, κατόπιν προσφυγής ακυρώσεως την οποία θα ασκήσει η οικεία τράπεζα δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, με ακυρωτική απόφαση, σύμφωνα με το άρθρο 264, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Στην περίπτωση αυτή, η αρμοδιότητα της ΕΚΤ θα αναβιώσει (επίσης αναδρομικά) και η ΕΚΤ θα οφείλει να λάβει τα εκτελεστικά μέτρα που απαιτούνται βάσει του άρθρου 266, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

158. Οι διατάξεις στις οποίες στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορούν να δικαιολογήσουν διαφορετική εκτίμηση, δεδομένου ότι περιορίζονται στον ορισμό της έννοιας του «πιστωτικού ιδρύματος» και της δραστηριότητάς του. Εξάλλου, φαίνεται ότι θα ήταν αυθαίρετο να θεωρηθεί ότι η αρμοδιότητα της ΕΚΤ έπαυσε με την έκδοση απόφασης ανάκλησης της άδειας λειτουργίας, προτού τουλάχιστον η απόφαση αυτή καταστεί οριστική και/ή απρόσβλητη με την παρέλευση της προθεσμίας άσκησης προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 263, έκτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Εν πάση περιπτώσει, η εν λόγω προθεσμία δεν είχε ακόμη παρέλθει στις 13 Νοεμβρίου και/ή στις 20 Δεκεμβρίου 2018, όταν η ΕΚΤ απάντησε με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην αίτηση της αναιρεσείουσας.

159. Επομένως, στις 20 Δεκεμβρίου 2018 η ΕΚΤ εξακολουθούσε να έχει αρμοδιότητα όσον αφορά την αναιρεσείουσα κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1024/2013. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η ΕΚΤ ήταν προδήλως αναρμόδια και ότι, για τον λόγο αυτόν, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως έπρεπε να απορριφθεί ως προδήλως στερούμενος νομικής βάσης.

160. Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτός, χωρίς να είναι αναγκαία η εξέταση όλων των επιμέρους αιτιάσεων της αναιρεσείουσας.

161. Αντιθέτως, το διατακτικό της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης, στο οποίο προβλέπεται η απόρριψη της προσφυγής, δεν πάσχει. Τούτο δε διότι το επίδικο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δεν συνιστά πράξη που μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς ούτε προκύπτει[89] ότι,

[87] Σκέψη 41 της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης.

[88] Σκέψεις 42 έως 44 της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης.

[89] Βλ. απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2022, PNB Banka κατά ΕΚΤ (C-326/21 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2022:693, σκέψεις 56 έως 58).

βάσει του κανονισμού 1024/2013, η ΕΚΤ έχει ειδική αρμοδιότητα –ή υπέχει ειδική υποχρέωση– να απευθύνει τις εντολές τις οποίες ζήτησε η αναιρεσείουσα πριν ή μετά την ανάκληση της άδειας λειτουργίας (βλ. σημεία 88 έως 93 των παρουσών προτάσεων).

162. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο, κατ' αναλογία προς την προσέγγιση που ακολουθήθηκε στη διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2021, Pilatus Bank κατά ΕΚΤ[90], να αντικαταστήσει συναφώς την αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης και να απορρίψει τον πρώτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-750/21 P.

5. Ενδιάμεσο αποτέλεσμα και δικαστικά έξοδα

α) Υπόθεση C-750/21 P

163. Στην υπόθεση C-750/21 P, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

164. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο πρέπει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

165. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η ΕΚΤ υπέβαλε σχετικό αίτημα, η αναιρεσείουσα πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα της αναιρετικής διαδικασίας.

β) Υπόθεση C-256/22 P

166. Στην υπόθεση C-256/22 P, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτό.

167. Το ίδιο ισχύει και για τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, στο μέτρο που το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση και την απόρριψη του δεύτερου σκέλους του δέκατου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορούσε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας για τον λόγο ότι η αναιρεσείουσα στερήθηκε, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, την πρόσβαση σε έγγραφα και πληροφορίες που περιλαμβάνονταν στο σύστημα πληροφορικής της, καθώς και στους οικονομικούς πόρους της για την καταβολή της δικηγορικής αμοιβής.

168. Στο μέτρο αυτό, η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή στο σύνολό της πρέπει να αναιρεθεί.

169. Ωστόσο, δεδομένου ότι η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, η υπόθεση πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, να αναπεμφθεί στο Γενικό Δικαστήριο. Επομένως, το Δικαστήριο πρέπει συναφώς να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.

170. Όσον αφορά τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, το ότι η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση προκύπτει από το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε αν οι επίμαχες οδηγίες της MFSA μπορούσαν πράγματι να έχουν ως συνέπεια την προβαλλόμενη από την αναιρεσείουσα de facto

[90] C-701/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2021:99, σκέψη 38.

ανάκληση της άδειας λειτουργίας της, προκαταλαμβάνοντας ή θίγοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, την τελική κρίση την οποία διατύπωσε η ΕΚΤ, ασκώντας την εξουσία εκτιμήσεως που διέθετε, στην επίδικη απόφασή της. Ομοίως, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε αν η ίδια η ΕΚΤ εξέτασε ή όφειλε να εξετάσει τον ισχυρισμό που προέβαλε συναφώς η αναιρεσείουσα στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, εφόσον τέτοιος ισχυρισμός προβλήθηκε πράγματι.

171. Επιπλέον, όσον αφορά τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε αν η στέρηση ή ο περιορισμός της πρόσβασης της αναιρεσείουσας και/ή του δικηγόρου της στα έγγραφα και στις πληροφορίες που περιλαμβάνονταν στο σύστημα πληροφορικής της, καθώς και στους οικονομικούς πόρους της, για την καταβολή της δικηγορικής αμοιβής, μπορούσε πράγματι να προσβάλει τα δικαιώματά άμυνας της αναιρεσείουσας, επειδή διαφορετικά θα μπορούσε να αμυνθεί αποτελεσματικότερα και η διοικητική διαδικασία θα μπορούσε, ως εκ τούτου, να έχει διαφορετική έκβαση [91].

VI. Πρόταση

A. Υπόθεση C-750/21 P

172. Στην υπόθεση C-750/21 P, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει την Pilatus Bank plc στα δικαστικά έξοδα της αναιρετικής διαδικασίας.

B. Υπόθεση C-256/22 P

173. Στην υπόθεση C-256/22 P, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

1) Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 2ας Φεβρουαρίου 2022, Pilatus Bank και Pilatus Holding κατά ΕΚΤ (T-27/19, EU:T:2022:46).

2) Αναπέμπει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

[91] Πρβλ. αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 2009, Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware κατά Συμβουλίου (C-141/08 P, EU:C:2009:598, σκέψη 81), και της 16ης Ιανουαρίου 2019, Επιτροπή κατά United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23, σκέψη 56).